Zorg voor jeugd Fryslân: op kompas invoegen en aansluiten

Vaar niet blind. Koers op kennis van de richting en een daarop ingericht kompas

In het licht van de brede opgave van transformatie van het sociaal domein voor gemeenten in Fryslân beschrijft Zorg voor Jeugd Fryslân in dit kompas de visie op en aanpak van de transitie van de jeugdzorg. De gehanteerde uitgangspunten, het proces, de projectstructuur, de opgaven, de daarmee beoogde resultaten komen aan de orde. Alsmede de daarvoor benodigde bestuurlijke besluiten. Met de leefomgeving en leefroutes van huishoudens en gezinnen als basis en de individuele gemeenten als vertrekpunt vormt het kompas zo het functioneel en bestuurlijk kader waarbinnen de in Zorg voor jeugd Fryslân samenwerkende partners ruimte en mandaat hebben om de strategische keuzes en de organisatorische invulling op lokaal of bovenlokaal niveau praktisch handen en voeten te geven. Het kompas kwam tot stand dankzij actieve inbreng van beleidsmedewerkers van gemeenten, en (uitvoerende professionals van) instellingen en organisaties.

Bestuurlijke samenvatting

Inleiding

De komende jaren vindt de transitie van de brede jeugdzorg naar gemeenten plaats. De Friese gemeenten en de provincie Fryslân geven de transitie van de jeugdzorg gezamenlijk vorm. Dit heeft geleid tot bijgevoegd Kompas Zorg voor Jeugd Fryslân.

Het kompas beschrijft de visie op, en de aanpak van de transitie van de jeugdzorg. Het kompas geeft richting en dient als leidraad voor de keuzes en activiteiten die in het kader van de transitie van de jeugdzorg gemaakt en uitgevoerd moeten worden. Gemeenten, provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars in Fryslân kiezen daarmee voor een proactieve opstelling (doorpakken en doen). De daarvoor benodigde ruimte voor en richting van samenhang en verbinding tussen de transitie van de jeugdzorg en de bredere transformatie van het sociaal domein – vindt verankering in de in deze oplegger – door provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars onderschreven – besluiten en afspraken die (samenvattend) toezien op het uiteindelijk beoogde resultaat:

Een overheid die voor regie zorgt: samenwerking aanjaagt en ondersteunt, lokale daadkracht mobiliseert, partijen als gelijkwaardig ziet, randvoorwaarden geeft en een vangnet heeft georganiseerd voor hen die dat nodig hebben. Een overheid die niet geleidelijk uit beeld verdwijnt maar betrokken blijft. Een herkenbare en duidelijke overheid die kan loslaten, maar nooit mensen laat vallen. Een overheid dus die – samen met de vrijwillige en professionele ondersteuners – uitgaat van en aansluit op het versterken van eigen verantwoordelijkheid, weerbaarheid en wederkerigheid en daar waar dat eindigt, verantwoordelijk is en blijft voor kwetsbare groepen.

1. Context van de transitie Jeugdzorg: transformatie sociaal domein

De transitie van de jeugdzorg is een complexe opdracht die niet op zichzelf staat. In de afgelopen periode is door de rijksoverheid een beweging ingezet om meer taken in het sociale domein naar gemeenten over te brengen. Het betreft naast de transitie van de jeugdzorg, de transitie van de AWBZ naar de Wmo en de invoering van de Participatiewet en Passend Onderwijs. Elk afzonderlijk zowel als in samenhang met elkaar hebben zij gevolgen voor niet zelden ook dezelfde individuen of gezinnen.
Gemeenten staan voor de opgave om met deze instrumenten een samenhangende en betaalbare sociale infrastructuur te realiseren, waarin de burger beschikking heeft over adequate maatschappelijke ondersteuning en zorg. Ondersteuning en zorg sluiten daarbij aan op de mogelijkheden van ieder individu en zijn of haar omgeving en stemt eventuele inzet van ondersteuning en zorg daarop af.

Dit vertaalt zich in de navolgende visie en missie voor het brede sociale domein:

2. Visie op het sociaal domein

In Fryslân bouwen inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeenten samen aan een samenleving waarin iedereen naar vermogen zijn leven op een prettige manier en naar eigen keuze kan invullen. Ze hebben een aantrekkelijk sociaal leefklimaat waar voor iedereen een plek is en waaraan iedereen kan meedoen. Een omgeving ook, waar iedereen oog voor een ander heeft en iets voor de ander over heeft. Daarom zorgen ze er met elkaar voor dat:

- Steden en wijken, dorpen en kernen zich verder kunnen ontwikkelen tot plekken waar inwoners zich thuis voelen, binding hebben met andere inwoners en een basispakket aan voorzieningen aanwezig hebben.

- Er volop ruimte is voor maatschappelijke initiatieven en er gebruik gemaakt wordt van de creatieve inbreng en betrokkenheid van hun burgers.
- Er voldoende faciliteiten zijn voor de ontplooiing van individuele inwoners tot zelfredzame burgers die meedoen aan de samenleving. Zij richten zich op het realiseren van de mogelijkheden tot meedoen. Daarbij zien ze persoonlijke redzaamheid als een randvoorwaarde voor sociale redzaamheid.
- Er een vangnet is voor de kwetsbare mensen in hun samenleving; degenen die het 'op eigen kracht' niet redden. Ze willen voorkomen dat zij niet om hulp kunnen of durven te vragen, met als gevolg dat deze groep mensen te lang onzichtbaar blijft dan wel aan de kant blijft staan.

3. Missie op het sociaal domein:

- ✓ Alle inwoners kunnen participeren in de samenleving;
- ✓ De jeugd kan probleemloos opgroeien;
- ✓ Inwoners zijn bereid vrijwilligerswerk te doen;
- ✓ De vermaatschappelijking van zorg heeft in de leefomgeving van de inwoners een plek gekregen;
- ✓ Inwoners leiden een gezond leven;
- ✓ Mensen verrichten, naar vermogen, betaalde arbeid;
- ✓ De boodschap van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid komt helder over en leidt tot ander gedrag;
- ✓ De gemeenten denken mee met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties;
- ✓ Inwoners ontvangen tijdig en op maat ondersteuning die afgestemd is op hun mogelijkheden en behoefte. Voor diegene die extra zorg nodig hebben bestaat een aanvullend aanbod;
- ✓ Ondersteuning is oplossingsgericht en kenmerkt zich door samenhang, een vraaggerichte benadering en toegankelijkheid.

4. Van denken naar doen

Beslispunt 1
Gemeenten organiseren de transities op het terrein van jeugd, werk, zorg en ondersteuning en de invoering van passend onderwijs als een transformatie van het sociale domein. Ze stemmen in met de hierboven geformuleerde brede visie en missie en kiezen bij de vormgeving voor een omgevingsgerichte benadering.

Beslispunt 2
De vragen omtrent toegang, arrangement en samenwerking, contracteren en verantwoorden worden op lokaal zowel als (boven)regionaal niveau in samenhang ontwikkeld en uitgewerkt. Verantwoordelijkheden en budgetten worden daarbij in beginsel zo laag mogelijk, dat wil zeggen bij de individuele gemeenten belegd. Waar nodig is sprake van borging door bovenlokale afspraken (zie beslispunt 8).

Beslispunt 3
Op provinciaal niveau borgen de samenwerkende gemeenten de samenhang en verbinding van de transities door het instellen van één coördinerend overleg van en voor de portefeuillehouders die op lokaal niveau bestuurlijke verantwoordelijk dragen voor (onderdelen van) het sociaal domein.

Toelichting
Voor de vormgeving betekent dit dat gemeenten kiezen voor een omgevingsgerichte benadering. Dit is een manier van denken en handelen waarmee het geformuleerde beleid wordt toegesneden op de specifieke situatie van de inwoners in een bepaald gebied. De inzet is gericht op het benutten en bevorderen van samenhang en op het leven in dat gebied.

Omgevingsgericht werken stelt de vraag van ouders, kinderen en de vrijwillige en professionele opvoeders rondom hen centraal en maakt gebruik van hun mogelijkheden en die binnen het gebied.

De binnen de transformatie van het sociaal domein te onderscheiden transities kennen op hoofdlijnen hetzelfde werkproces (zie bijlage 3). Vragen over toegang, arrangement, samenwerking, contracteren en verantwoorden spelen immers op alle terreinen binnen het sociaal domein. Naast de gedeelde visie zijn dit onderwerpen waarop afstemming nodig en mogelijk is. Afzonderlijke gemeenten voorzien daarin voor het lokale niveau. Het VFG-portefeuillehoudersoverleg sociaal domein voorziet aanvullend daarop in de afstemming daarvan op het bovenlokale niveau. Daartoe worden op lokaal en bovenlokaal niveau de spoorboekjes van de verschillende transities en het werkproces door de afzonderlijke projectleiders/kwartier-makers opdracht op elkaar afgestemd.

5. FASE 1 – RICHTEN

Beslispunt 4

Bij de vormgeving van het stelsel van de zorg voor jeugd en gezin tijdens en na de transitie en bij de transformatie zijn de daarvoor geformuleerde toetsstenen (zie onderstaande tabel) kader stellend.

Toelichting
In deze fase gaat het om het maken van de strategische keuzes (missie en visie) en het bepalen van de focus. De missie en visie voor de zorg voor jeugd en gezin sluit daarbij aan c.q. is een verdere uitwerking van de in Fryslân gedeelde missie van en visie op het brede sociaal domein.

De voor de zorg voor jeugd en gezin gedeelde missie en visie jeugd ligt in het verlengde van het visie voor het bredere sociaal domein. De combinatie daarvan laat zich vertalen in de navolgende organisatorische en praktische toetsstenen voor de vormgeving van het stelsel van de zorg voor jeugd en gezin na de transitie en transformatie.

Toetsstenen Zorg voor Jeugd Fryslân	
1.	Het recht van een kind veilig en evenwichtig op te groeien in eigen sociale context (Internationale Verdrag inzake de Rechten van het kind) is verzekerd en geborgd.
2.	De verantwoordelijkheid en plicht om voor een kind die veilige en evenwichtige opvoedcontext te realiseren ligt primair bij de ouders (eerstverantwoordelijken) en wordt op basis van het principe van bijspringen (tijdelijke ondersteuning) of meelopen (langdurige stut- en steun) ondersteund door de sociale gemeenschap.
3.	De ondersteuning is eerst en vooral aanvullend op opgroeien en meedoen in de eigen omgeving en community based (inclusie). Indien de veiligheid dan wel de opvoedsituatie vragen om exclusie wordt de periode daarvan zo kort als mogelijk gehouden.
4.	Uitgangspunt bij de ondersteuning zijn de kernwaarden: eigen kracht en verantwoordelijkheid/regie bij kind en ouders, vertrouwen en ruimte voor het gebruik van de sociale omgeving.
5.	De ondersteuningsbehoefte en mate van zelfredzaamheid van kinderen en ouders zijn leidend bij de inzet van de mate en aard van de gewenste ondersteuning.
6.	Ondersteuning is gericht op het benutten van kansen en mogelijkheden en voorkomt waar mogelijk labels. Dit vertaalt zich in een sterk accent op preventie (voorkomen en versterken). Als een interventie nodig is – al dan niet in combinatie met drang of dwang – is deze zo licht als mogelijk c.q. zo zwaar als nodig.
7.	De ondersteuning is samenhangend (één gezin, één aanspreekpunt, (waar mogelijk) één plan en één budget), op tijd en op maat (geen wachtlijsten) en hanteert – ook dan wel juist bij een meervoudige ondersteuningsvraag – een integrale benadering.

8. De ondersteuning van ouders en kinderen en de inrichting van het stelsel is opgebouwd vanuit toevoegende waarde aan kind, gezin en sociale omgeving en borgt de veiligheid van kinderen en de kwaliteit van ondersteuning en zorg op tenminste het huidige niveau en/of is verbeterd.

9. Het stelsel is eenvoudig, transparant en belast professionals en organisaties met minder bureaucratie. Verantwoordelijkheden en budgetten worden in beginsel zo laag mogelijk, dat wil zeggen bij alle – ook kleine – gemeenten belegd. Waar nodig is sprake van borging door bovenlokale afspraken. Partijen hanteren daartoe eenheid van taal en een goed beeld van de feiten, zodat vanuit dezelfde werkelijkheid met elkaar wordt gesproken.

10. Gemeenten – die bepalen 'wat' en er op toezien 'dat' het gerealiseerd wordt – bieden de ondersteunende instellingen en hun professionals – verantwoordelijk voor het 'hoe' van de uitvoering – ruimte voor hun taken en voor creativiteit en innovatieve kracht.

6. FASE 2 – INRICHTEN

Beslispunt 5
Conform de concept Jeugdwet dragen de individuele gemeenten zorg voor een herkenbare, laagdrempelige en op de omgeving georiënteerde vormgeving van de basisfuncties waarmee ondersteuning en zorg worden aangeboden. Het zo doorontwikkelen van het CJG brengt met zich dat (samenwerkende) gemeenten:

- **daartoe de leef- en vraagroutes van jeugdigen en hun ouders in kaart brengen;**
- **de werkgebieden (scope) van een omgevingsgericht werkend team definiëren;**
- **de (relevante) aanbieders van ondersteuning en zorg in het werkgebied in kaart brengen;**
- **de inrichting en inbedding (juridische entiteit) van de omgevingsteams (expertise) organiseren;**
- **voorzien in de beschrijving van de lokale werkprocessen.**

Beslispunt 6
Op basis van een nadere uitwerking van het principe van 'erbij halen' verleggen gemeenten de toegangstaken naar omgevingsgericht werkende teams en organiseren c.q. borgen zij zo de tijdige vormgeving van passende (op tijd en op maat) ondersteuning en daarbij noodzakelijke inzet van specialistische zorg. Heldere afspraken over gegevensdeling van specifieke gegevens die belangrijk zijn voor en bij de zorg van huishoudens/gezinnen en kinderen zijn daarvan onderdeel.

Toelichting
In deze fase gaat het om het handen en voeten geven aan de organisatorische consequenties van de gekozen richting. Dit komt tot uiting in het invulling geven van aspecten als de feitelijke strategie, cultuur, structuur, mensen, middelen en de benodigde sturing van de organisatie, om de strategische doelen te bereiken.

Om de regie te kunnen voeren over het eigen leven is het belangrijk dat de gemeente voorziet in een goede toegankelijkheid van de informatiebronnen en de aanwezigheid van laagdrempelig en gevarieerd ondersteuningsaanbod in de directie woon- en leefomgeving. Voor Zorg voor Jeugd in Fryslân betekent dit dat de gemeenten hun Centrum voor Jeugd en Gezin doorontwikkelen. Het gaat hierbij om:

- Het invoeren omgevingsgericht werken;
- Het versterken van de pedagogische infrastructuur;
  Gemeenten creëren en borgen een context waarin ouders, sociale omgeving en beroepsopvoeders primair onderling opvoed- en ontwikkelproblemen bespreken en grotendeels oplossen. Er wordt daarom geïnvesteerd in de pedagogische vaardigheden van ouders en beroepsopvoeders. Vragen, risico's en problemen worden hierdoor in een vroeg stadium ontdekt en maken snelle, adequate reactie mogelijk. Waar mogelijk door

zelf ondersteuning te bieden, waar nodig door het erbij halen van meer specialistische ondersteuning.

- Opschalingsmodel voor alle leeftijden;
  Gemeenten realiseren van een opschalingsmodel dat in samenhangende ondersteuning aan alle inwoners voorziet en optimaal de zelfredzaamheid, de eigen kracht en het probleemoplossend vermogen van mensen en hun omgeving bent, versterkt en stimuleert. Instituties voegen hun (bestuurlijke) organisatie daarop in.
- Invoeren generalisten/specialistenmodel;
  Uitvoerenden en gemeenten hanteren voorkantsturing als werkmethode. Hierbij wordt uitgegaan van één begeleider die – dwars door de lokettenstructuur heen – voor een huishouden/gezin alle activiteiten en interventies coördineert. Niet het aanbod, maar de vraag/mogelijkheden en behoefte van het huishouden, gezin en/of het kind zijn daarbij het aangrijpingspunt. Generalisten hebben directe toegang tot ondersteunende functies op het gebied van onderwijs, inkomensbeleid, huisvesting, ruimtelijke ordening en dergelijke. Als de ondersteuning die zij kunnen bieden niet voldoende is, kunnen zij er specialisten bij halen.
- Gegevensdeling
  1 *gezin, 1 aanspreekpunt, 1 plan en (zo mogelijk) 1 budget gaat over en ziet toe op betere samenwerking en betere organisatie, gaat over veiligheid en over rechten en plichten van afnemers van ondersteuning en zorg, net zo goed als over mogelijkheden voor de (professionele) ondersteuners. En uiteindelijk gaat het altijd over betere zorg voor iedereen. Van vitaal belang daarbij is het met elkaar mogen, kunnen en willen delen van specifieke gegevens die belangrijk zijn voor en bij de zorg van huishoudens/gezinnen en kinderen. Dat gebeurt met respect voor de privacy en in principe altijd met toestemming van de betrokken huishoudens/gezinnen en kinderen.*

Samenwerking met het onderwijs

Beslispunt 7
Gemeenten en samenwerkingsverbanden voor Passend Onderwijs in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs zetten gezamenlijk in op afstemming van en heldere afspraken over de wederzijdse zorgplannen en ondersteuningsstructuur. Zij voorzien in besluiten die toezien op:

- **Een gezamenlijke aanpak en een heldere verdeling van taken;**
- **Het verbeteren of aanbrengen van een signaleringssysteem;**
- **Afstemming met het omgevingsgericht werken.**

Toelichting
Kinderen en jeugdigen brengen een groot deel van hun tijd door op het kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang of de school. Het onderwijs is juist daarom een van de natuurlijke partners van de ouders en kinderen. Tot nu toe zijn de systemen van onderwijszorg en jeugdzorg te weinig op elkaar afgestemd. Met de invoering van Passend Onderwijs zijn scholen vanaf 1 augustus 2014 verplicht een passende onderwijsplek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Daarbij gaat het om te kijken naar wat kinderen wél kunnen in plaats van naar de beperking van een kind. De uitwerking van de zorgplicht vraagt erom dat schoolbesturen met gemeenten en (jeugd)zorg afstemmen over de benodigde opvoed- en opgroeiondersteuning. Het omgekeerde geldt natuurlijk ook.

7. FASE 3 VERRICHTEN

Beslispunt 8
De afzonderlijke gemeenten onderschrijven nut en noodzaak van bovenregionale/provinciale uitwerking van de navolgende uit de transitie en transformatieopgave voortvloeiende thema's:

1. **Sturing en financiering van niet lokaal te organiseren specialistische vormen van ondersteuning voor huishoudens en gezinnen;**

2. **Arbeidsmarkteffecten en uitvoering;**
3. **Kwaliteit en toezicht;**
4. **Monitoring;**

en stemmen in met de daarvoor uitgewerkte bestuursopdrachten (zie navolgend kader).

Toelichting
In deze fase, die deels gelijk loopt met de fase van inrichten, gaat het om de processen in de uitvoering. Dit is/zijn zowel het primaire proces alsook de secundaire, ondersteunende processen.

Lokaal, bovenregionaal
De verantwoordelijkheid voor het samenhangend inrichten van het sociaal domein ligt primair bij de afzonderlijke gemeenten. De opbouw en vormgeving gebeurt van onderop met als vertrekpunt de leefomgeving en leefroutes van huishoudens en gezinnen. Vanuit inhoud/efficiency/effectiviteit kan op onderdelen bovenlokaal worden samengewerkt.

Bestuursopdracht 1:inkoop, financiering en organisatie
Gericht op een passende intensiteit en vorm van samenwerking laten gemeenten een scenarioanalyse uitvoeren en gezamenlijk onderzoek doen naar een bij de transformatieopgave passend inkoop- en bekostigingsmodel voor de taken die gemeenten lokaal en bovenlokaal c.q. provinciaal willen uitvoeren. Deze scenarioanalyse en modellen geven uitwerking en richting aan daarbij passende afspraken over:

- de wijze waarop de financiering van het zorg- en ondersteuningsaanbod wordt georganiseerd;
- de schaal waarop gemeenten de generalistische en specialistische zorg kunnen en willen aansturen, financieren en inkopen (lokaal/boven lokaal/ regionaal/ provinciaal);
- de daarbij te hanteren (rand-)voorwaarden ten aanzien van inkoop/subsidiëring/ aanbesteding, verevening en afrekening en de organisatie daarvan;
- de financiële consequenties (bijvoorbeeld in termen van beroep en risico's) daarvan en de wijze van verdeling en verevening.

De definitieve keuzes over de gewenste samenwerkingsintensiteit, -vorm en het te hanteren financierings- en verdeelmodel worden door de gemeenten gemaakt op basis van deze verkenning en de vigerende wetgevende en financiële kaders.

Voor wat betreft de transitie van de jeugdzorg zijn de afspraken over samenwerking uiterlijk in juli 2013 gereed en op het moment dat de wet in werking treedt operationeel.

- *De buitengrenzen van de verschillende samenwerkingsverbanden zijn daarbij bij voorkeur hetzelfde.*

Bestuursopdracht 2: vormgeving bovenlokale instellingen
Gezien de benodigde deskundigheid en de samenhang met de taken en functies in het gedwongen kader, worden 1) de taken en functies van het huidige Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Steunpunt Huiselijk Geweld en 2) de jeugdbescherming en jeugdreclassering op basis van een daartoe geformuleerd functioneel ontwerp bovenregionaal georganiseerd.

- *Daarbij wordt ook de aansluiting bij de taken en functies in het kader van geweld in afhankelijkheidsrelaties (Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG), het Veiligheidshuis) en de Raad voor de Kinderbescherming betrokken en georganiseerd.*

Bestuursopdracht 3: samenwerking op arbeidsmarkteffecten
De verwachting en – waar aangewezen de inzet – is dat de bij de transities en transformatie te onderscheiden opgaven op lokaal dan wel bovenlokaal niveau zullen leiden tot nieuwe organisatorische samenwerkingsverbanden van uitvoerende instellingen. De gemeenten vragen een themagroep 'arbeidsmarkteffecten en uitvoering' de bestuurlijke besluitvorming daarover voor te bereiden door voor 1 juni 2013 een beperkt aantal scenario's voor de toekomstige organisatorische inrichting op lokaal, bovenlokaal en (boven)regionaal niveau uit te werken. In afwachting daarvan creëren zij voor alle betrokken uitvoeringsorganisaties een

gelijk speelveld door alle betrokken instellingen tijdig een aankondigingsbesluit te sturen over beëindiging dan wel wijziging van de subsidie-/inkooprelatie per 1 januari 2015.

Bestuursopdracht 4: kwaliteit en toezicht
Onder verantwoordelijkheid van de werkgroep transitie en in afstemming met de werkgroep Resultaten CJG (prestatie indicatoren) werkt een themagroep van afnemers en aanbieders de verschillende opties voor de organisatie van het toezicht en het daarbij te hanteren (boven-) lokale kwaliteitskader ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming nader uit.

Bestuursopdracht 5: monitoring
Een periodieke monitor die een geactualiseerd inzicht levert in de staat van de jeugd en de zorgconsumptie in een bepaalde wijk/gemeente/regio – in combinatie met een vergelijking met andere geografische gebieden in Fryslân, maakt deel uit van de omgevingsgerichte aanpak. Deze monitor volgt periodiek de vraag- en resultaatontwikkeling, alsook de voortgang van transitie en transformatie.
Een uit gemeentelijke beleidsadviseurs en aanbieders samengestelde themagroep, werkzaam binnen het sociaal domein, bereidt ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming richtinggevende uit- en afspraken voor over:

- hoe en wat er wordt gemonitord;
- de daarbij passende wijze van dataverzameling;
- de wijze van prestatievergelijking;
- de frequentie en de wijze van rapporteren;de borging en bekostiging van de monitoring.
- *De werkgroep monitoring zoekt en borgt aansluiting bij andere lokale en bovenlokale monitors, brancherapporten en longitudinale gegevensverzameling.*

8. Communicatie

Beslispunt 9
Voor de voor de transformatie van het sociaal domein bij en voor alle betrokkenen noodzakelijke cultuuromslag wordt er een – de verschillende transities overkoepelende – provinciale werkgroep Communicatie ingesteld. Deze heeft als opdracht om, aansluitend op de lokale communicatiestrategieën, een daarop afgestemd communicatieplan op te stellen.

- *De kwartiermaker Zorg voor Jeugd Fryslân zorgt – samen met de werkgroep Transitie – voor een proactieve communicatie met alle geledingen binnen Zorg voor Jeugd Fryslân.*

Toelichting
Bouwen op de kracht van burgers vraagt om een krachtige en samenhangende aanpak op het sociale domein. Bij de verschillende transities die hierop aansluiten en invoegen zijn veel verschillende stakeholders betrokken. De te onderscheiden transitie- en transformatieopgaven zijn mede daarom ook vanuit het oogpunt van communicatie een complexe klus. Niet in de laatste plaats, omdat de transities en transformatie grote impact hebben voor zowel de lokale samenleving als de betrokken organisaties en hun professionals. Daarom worden burgers, van huishoudens tot gezinnen en van klein tot groot, net als de betrokken organisaties en hun professionals, actief betrokken bij de uitwerking en vormgeving hiervan.

9. Projectorganisatie op 3 niveaus

Beslispunt 10
Met het motto 'van onderop' opbouwen als vertrekpunt ('lokaal wat lokaal kan, regionaal wat regionaal moet') hanteren de gemeenten een projectstructuur die vertrekt vanuit de gemeentelijke autonomie. Op een aantal onderwerpen is bovenregionale en provinciale afstemming nodig. Die afstemming en aansturing vindt plaats in de navolgende (hierna geschetste) overlegstructuur:

- **een regionaal aanjaagteam en een regionale stuurgroep;**
- **de provinciale werkgroep transitie;**
- **het voorbereidend bestuurlijk overleg (VBO) en het VFG PHO Sociaal Domein.**

Beslispunt 11
De tijdsbalk voor de uitvoering van Zorg voor Jeugd Fryslân begeeft zich binnen die van het landelijk spoorboekje en neem de gemeentelijke P&C-cyclus als leidraad.

- *Voor een onverhoopte vertraging in het wetgevingsproces dan wel de formele overdracht van taken doen gemeenten onderzoek naar, resp. maken zij afspraken over, een noodzakelijke terugvaloptie. Deze voorziet in het – gedurende een nader te omschrijven periode – doortrekken van de verantwoordelijkheden van provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars voor de financiering en continuïteit van de tot het formele moment van overdracht van de zorg voor jeugd door hen gedragen verantwoordelijkheden.*

1. Lokaal niveau:
Alle Friese gemeenten hebben een coördinator of projectleider voor hun CJG en zorgen wat betreft de jeugdzorg – binnen de kaders van Zorg voor Jeugd Fryslân – zelf voor doorontwikkeling van de lokale zorgstructuur. Regionale aanjaagteams ondersteunen en begeleiden die ontwikkeling.

2. Regionaal niveau

a. Regionaal aanjaagteam
Aansluitend op de RMC-indeling – waarmee de relatie met Passend Onderwijs (beter) geborgd is – agenderen 3 regionale aanjaagteams thema's die op (boven-)regionaal niveau uitwerking vragen. Deze regionale aanjaagteams stimuleren, coördineren en bewaken de voortgang daarvan en worden gevormd door de in de betreffende regio werkzame:

- gemeentelijke beleidsadviseurs jeugd/transitie;
- de projectleiders/ coördinatoren CJG;
- de managers/stafleden van de aanbieders van jeugd- en opvoedhulp uit alle sectoren, waaronder in ieder geval de CJG kernpartners.

De regionale aanjaagteams geven input aan gemeenten en worden aangestuurd door de daartoe aangewezen portefeuillehouders van de gemeenten uit de betreffende regio. Zaken die bovenregionale afstemming vergen, worden teruggekoppeld naar de kwartiermaker die dit, in samenspraak met de werkgroep Transitie, voor besluitvorming voor de aangewezen bestuurlijke gremia voorbereidt en uitwerkt.

Elke regio:

- voorziet in een eigen uitvoeringsprogramma voor de periode tot eind 2014;
- integreert daarin de bovenregionale thema's en afspraken;
- bewaakt de noodzakelijke inhoudelijke en beheersmatige coördinatie en afstemming tussen deze verschillende activiteiten en bewaakt de voortgang in de uitvoering daarvan;
- bereidt de bestuurlijke besluitvorming voor met betrekking tot deze activiteiten, licht deze toe bij de besluitvormende organen en bewaakt de voortgang van besluitvorming;
- zorgt op regionaal niveau voor een adequate communicatie met en informatie-uitwisseling tussen alle bij de uitvoering betrokken partijen;
- rapporteert periodiek aan het (Voorbereidend) Bestuurlijk Overleg over de voortgang van de uitvoering.

b. Regionale stuurgroep (bestuurlijk overleg)
De regionale stuurgroep vormt een regionaal platform voor bestuurlijk overleg en afstemming Zij bereidt de lokale besluitvorming voor. De regionale stuurgroep is, met in acht neming eigenstandige verantwoordelijkheid van colleges/gemeenteraden), verantwoordelijk voor c.q. aanspreekbaar op tijdige (regionale) besluitvorming. De kwartiermaker draagt bij aan het tijdig voorbereiden van de vergaderingen.

- *Formele besluitvorming blijft voorbehouden aan de daartoe (wettelijk) aangewezen organen. Deelnemers zijn de wethouders jeugd ondersteund door de beleidsambtenaren jeugdzorg in de onderscheiden regio's.*

3. Provinciaal niveau

a. Kwartiermaker en procesmanager

De kwartiermaker – aangesteld en betaald door de gezamenlijke gemeenten – is samen met de procesmanager – betaald door de provincie – de verbindende schakel tussen de verschillende gremia binnen de projectorganisatie. Zij dragen zorg voor het goed en tijdig ver- en doorlopen van het totale transitieproces.

De kwartiermaker (samen met de regionale werkgroepen en de werkgroep Transitie):

- Is aanjager van het totaalproces;
- biedt de regionale werkgroepen ondersteuning bij de doorontwikkeling van de CJG's/omgevingsteams;
- draagt zorg voor ambtelijk en bestuurlijk draagvlak en tijdige besluitvorming;
- volgt de landelijke ontwikkelingen op de voet;
- stuurt eventuele (tijdelijke) themagroepen aan.
  De samenstelling hiervan wordt afgestemd op het thema en de bijbehorende verantwoordelijkheden.

b. De werkgroep Transitie

De werkgroep transitie bestaat uit de kwartiermaker, de procesmanger en vertegenwoordigende ambtenaren uit iedere regio. Deze werkgroep pakt de bovenregionale thema's op (zie beslispunt 8).

c. Themagroepen

Voor de uitwerking van de bovenregionale thema's initieert de kwartiermaker waar aangewezen tijdelijke themagroepen. Deze tijdelijke themagroepen werken op basis van door de kwartiermaker opgestelde en door de provinciale stuurgroep geaccordeerde bestuursopdrachten.

- *De samenstelling van deze tijdelijke themagroepen wordt afgestemd op het thema en de bijbehorende verantwoordelijkheden en bevoegdheden.*

d. Voorbereidend Bestuurlijk Overleg (Bovenregionale afstemming)

Op provinciaal niveau is er een Voorbereidend Bestuurlijk Overleg (VBO) Zorg voor Jeugd Fryslân bestaande uit de regio's vertegenwoordigende portefeuillehouders jeugd, de gedeputeerde en een vertegenwoordiger van het Zorgkantoor/de zorgverzekeraars).

Het VBO voor Jeugd Fryslân schakelt pro actief met de regio's en is de vooruitgeschoven post van het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG, de provincie en het zorgkantoor/de zorgverzekeraar. Het VBO Zorg voor Jeugd Fryslân:

- geeft – binnen de afgesproken kaders – leiding aan het transitieproces voor de jeugdzorg. Uit dien hoofde is het VBO ook aanspreekpunt voor de kwartiermaker en de werkgroep Transitie.
- besluit welke zaken worden voorgelegd aan de individuele gemeenten dan wel het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG, de provincie en/of het zorgkantoor/de zorgverzekeraars.

e. Portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG

Het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG ziet er op toe dat de transitie jeugdzorg invoegt in en aansluit op de transformatie van het sociaal domein.

f. Klankbordgroepen

Uitvoerende organisaties en hun professionals worden op regionaal niveau betrokken bij de werkzaamheden van de regionale werkgroepen. Om een dubbelrol van opdrachtgever en opdrachtnemer in het besluitvormingsproces te voorkomen, wordt op bovenregionaal niveau gewerkt met twee klankbordgroepen:

– Eén waarin alle betrokken uitvoeringsorganisaties vertegenwoordigd zijn;
– Eén waarin (vertegenwoordigers van) gebruikers van jeugd- en opvoedhulp vertegenwoordigd zijn.

Met deze klankbordgroepen wordt 3 keer per jaar overleg gevoerd over de voortgang van het transitieproces en de te nemen of (uitvoering van) genomen besluiten.

10. Het resultaat

Het resultaat van de inspanningen is op het niveau van zorg voor Jeugd Fryslân:

- Een op het gedeeld Frysk eigene en de visie gebaseerde effectieve organisatiestructuur voor de ondersteuning van jeugd en gezin;
- Eén samenhangend casusoverleg – werkend volgens het basisprincipe van één kin/gezin/huishouden, één aanspreekpunt, (zo mogelijk) één plan en één budget – zonder dubbelingen (buurtnetwerken, ZAT, MDT, OGGZ en Veiligheidshuis) per gedefinieerd werkgebied.
- Inzicht in actuele aantallen gebruikers van ondersteuning en zorg, de kosten en resultaten daarvan alsmede inzicht in de aard, omvang en te verwachten kosten van de vraag naar gespecialiseerde zorg;
- Een beschrijving van de meest geëigende toekomstige organisatorische vormgeving van de zorg voor jeugd op lokaal, bovenlokaal en (boven)regionaal niveau;
- Een daarop aansluitende arbeidsmarktanalyse die voorziet in:
    - deugdelijke overgangsregelingen t.a.v. het personeel van de betrokken instellingen, inclusief afspraken over hoe maatschappelijke c.q. frictiekosten zoveel mogelijk worden beperkt;
    - voldoende beschikbaarheid van goed gekwalificeerd personeel;
    - inzicht in en afspraken over frictiekosten/personele kosten bij instellingen als gevolg van voorgaande punten;
    - overgangsregeling voor afbouw provinciale verplichtingen en overname verplichtingen door gemeenten;
- Bundeling van middelen vanuit het rijksbudget [1] om de gewenste dan wel noodzakelijk ondersteuning mogelijk te maken.
- Sluitende afspraken over het samenhangend aansturen, contracteren en faciliteren van de bovenlokaal werkende (jeugd-)zorginstellingen.

Dit resultaat voegt in en sluit aan op de doelstelling van de transformatie van het sociaal domein, welk de navolgende resultaten beoogt:

- Een op de visie aansluitende samenhangende toeleiding en kwalitatief goede maatschappelijke ondersteuning, die uitgaat van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van burgers en ruimte geeft aan de professionals met (meer) nadruk op preventie en tijdige signalering;
- Een daarop aansluitende resultaat gestuurde vorm van arrangeren, contracteren, financieren en verantwoorden waarbij de beschikbare middelen in principe toereikend zijn om adequate ondersteuning bij het meetellen en meedoen te genereren;
- Netwerksamenwerking die in alle facetten voldoet aan landelijke wet- en regelgeving.
- Het verminderen van de mate en duur van afhankelijkheid van de burgers;

---

[1] Het ministerie van VWS stelt zogenaamde transitiemiddelen beschikbaar aan Provincie en Gemeenten in de transitieperiode. Er is thans een voorstel voor de jaren 2012 en 2013 met een optie voor 2014. Het is nog niet bekend of en hoeveel middelen er beschikbaar zijn voor de jaren 2015 en 2016.

- Een beweging naar een vraaggericht stelsel waarbij de omgeving (het gezin, de wijk, de school, de huisarts, etc. eerstelijnszorg (de wijk, de school, de huisarts etc.) een stevige(r) positie heeft;
- De directe sociale omgeving de meeste kans biedt op preventie, tijdige signalering en laagdrempelige hulp;
- De ondersteuning, van bijspringen en meelopen tot (tijdelijk) overnemen dichtbij, in de leefomgeving en aansluitend op de leefroutes van burgers is georganiseerd.;
- Financiële en organisatorische prikkels die burgers zelfredzaam maken;
- Het terugdringen van de bureaucratische last voor burgers, professionals en maatschappelijke organisaties;
- Ontschotting en samenhang tussen de diverse vormen van ondersteuning en het optimaal benutten van de maximale ruimte in de wet ter voorkoming van enerzijds schrijnende situaties en anderzijds (stapeling van) zorg;
- Het terugdringen van de kosten door het integraal en ontschot organiseren van ondersteuning en het - samen met de burgers en maatschappelijke partners – organiseren van een zo groot mogelijke slagkracht op uitvoeringsniveau, gericht op het behalen van maatschappelijke doelstellingen.
- Voldoen aan wet- en regelgeving.

1. Inleiding

Het Nederlandse jeugdstelsel is aan vernieuwing toe. Een nieuw stelsel moet een eind maken aan de sterk versnipperde hulpverlening in de jeugdzorg en aan de bureaucratie. Er komt een nieuwe wet waarin de overheveling van taken en financiering van de zorg voor jeugd naar gemeenten geregeld wordt. Met deze transitie van de jeugdzorg krijgen gemeenten de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van alle zorg voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. Gemeenten kunnen zo de zorg voor jeugd herkenbaarder, dichterbij en minder bureaucratisch organiseren.

In de nieuwe wet worden taken en middelen gebundeld[2] die nu nog vallen onder:

- het gemeentelijke preventieve beleid;
- de vrijwillige provinciale jeugdzorg;
- de jeugd-LVG (licht verstandelijke gehandicapten);
- de jeugd-GGZ (geestelijke gezondheidszorg);
- de jeugdbescherming en jeugdreclassering.

De Eerste en Tweede Kamer moeten de plannen nog goedkeuren. Het kabinet wil de wet in 2015 in werking laten treden.

Daarmee staan gemeenten voor wat betreft de jeugdzorg voor een omvangrijke uitdaging die drie grote opdrachten omvat:

1. **Transitie**: gemeenten bereiden zich voor op de overname en inrichting van de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van jeugd-ggz, provinciale jeugdzorg, gesloten jeugdzorg, jeugdreclassering, jeugdbescherming en jeugd-lvg.
2. **Besparing**: deze taken moeten zij verwezenlijken met een aanzienlijke besparing, oplopend tot ruim € 450 miljoen vanaf 2017.
3. **Transformatie**: met als resultaat een nieuwe opbouw van de ondersteuning en zorg voor jeugdigen en hun opvoeders binnen hun sociale context, met waar nodig een integrale aanpak van de problematiek.

1.1. Brede context

De vernieuwing van de jeugdzorg staat niet op zichzelf, maar hangt samen met een veranderende samenleving. En daarmee ook veranderende sociale structuren. Mensen worden ouder, individualisering is een trend en nieuwe vormen van gemeenschapszin en verbondenheid ontstaan.

Binnen die context is in de afgelopen periode door de rijksoverheid – in samenspraak met de provinciale en gemeentelijke overheden – een beweging ingezet om meer taken in het sociale domein naar gemeenten over te brengen. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte II is vastgelegd dat het transities betreft op het terrein van zorg, ondersteuning, jeugd en werk. Annex daaraan is het wetsvoorstel passend onderwijs, dat scholen verplicht elk kind passende leer- en ontwikkelingsondersteuning te bieden. Als het kan, op de school in de eigen buurt en als dat niet gaat in het speciaal onderwijs.

Het voorgaande past binnen de huidige politiek-maatschappelijke opvatting uit te gaan van wat men wel kan en de eigen verantwoordelijkheid zoveel mogelijk te benutten voor zichzelf en zijn omgeving.

1.2. Samenhang

Met de uitvoeringsverantwoordelijkheid voor alle maatschappelijke ondersteuning bij werk, zorg en jeugd worden gemeenten voor de opgave gesteld een samenhangende aanpak te

[2] Voor een verdere detaillering van de overdracht: zie bijlage 1.

realiseren. Effectief en efficiënt en gericht op ondersteuning van burgers in hun sociale context. De gedachte hierachter is het dienstverlenende profiel van de gemeente te versterken en de dienstverlenende taken zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren. Zo kan het beste aangesloten worden bij de eigen kracht van de burger en zijn sociale omgeving.

De transities op de terreinen van zorg, ondersteuning, jeugd en werk verschillen qua onderwerp, maar vertonen voor gemeenten voldoende overeenkomsten om zich te richten op de samenhang. De noodzaak tot een samenhangende en verbindende aanpak wordt onder meer ingegeven door wat het stapelingseffect genoemd wordt. De afzonderlijke transities hebben vaak gevolgen voor dezelfde individuen of gezinnen. Hoe groot deze groep is, is nog niet overal bekend. Maar dat er overlap is, dat is wel zeker. Bovendien gaat de overheveling van taken gepaard met forse bezuinigingen.

Dit alles stelt de gemeenten voor de complexe opgave de brug te slaan tussen de behoefte van de burger en de financiële (on)mogelijkheden.

De opgave voor gemeenten is dus een betaalbare sociale infrastructuur te realiseren, waarin de burger beschikking heeft over adequate maatschappelijke ondersteuning en zorg afgestemd op zijn behoefte, mogelijkheden en omgeving. Dit vraagt om een herbezinning en visiebepaling op het sociale domein als geheel en de organisatie van voorzieningen en ondersteuning daarbinnen.

De opgave, verbonden aan de transitie van de jeugdzorg vraagt dus om een aanpak, gericht op het invoegen en aansluiten op de transformatie van het bredere sociale domein. In het licht van die transformatieopgave hanteren gemeenten, provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars – na vaststelling door de respectievelijke bestuursorganen daarvan – samen met de betrokken uitvoerende partners dit kompas als leidraad voor het transitieproces en de daarbinnen en daarmee te realiseren mijlpalen .

2. Leeswijzer

Het voorliggende kompas dient als leidraad voor de vele keuzes en activiteiten die in het kader van de transitie van de jeugdzorg gemaakt en uitgevoerd moeten worden. Bij de uitwerking daarvan is een onderscheid gemaakt tussen de fasen van 1) richten, 2) inrichten en 3) verrichten. Per fase wordt vastgesteld wat er moet worden opgeleverd en wie daarvoor moet acteren. Ook wordt steeds de verbinding en samenhang met de transformatie van het sociale domein gezocht. Net als de aansluiting op de landelijk – door VWS in samenwerking met VNG en IPO – opgestelde transitieagenda Jeugdzorg[3] .

3. De Fryske praktijk

Voortbordurend op de bestaande Fryske traditie van samenwerking op het sociaal beleidsterrein – en specifiek op het terrein van de zorg voor jeugd – hebben de Fryske gemeenten en de provincie Fryslân besloten om de transitie van de jeugdzorg – waar mogelijk en aangewezen – gezamenlijk vorm te geven. Zorg voor jeugd in Fryslân is daarvoor het vehikel en neemt de lokale autonomie en gemeenschap als vertrekpunt. Dit, vanuit de overtuiging dat de opgave alleen succesvol kan worden uitgevoerd wanneer de drie betrokken overheidslagen (rijk, provincie en gemeente) – ieder werkend op basis van de eigen specifieke rol en verantwoordelijkheid – samen optrekken. Voor de transitie van de jeugdzorg staan deze verantwoordelijkheden nader beschreven in de landelijke transitieagenda (pagina 6/7).

De gedeelde ambitie is om de zorg voor jeugd (zoveel als mogelijk) in te bedden in en aan te sluiten op de lokale sociale infrastructuur, waarbij ouders en professionele opvoeders in kinderopvang en scholen een centrale rol krijgen in het bepalen van de ondersteuning die

[3] Transitieagenda jeugdzorg. VWS, VNG, IPO januari 2012.

nodig is om kinderen en jeugdigen positief te laten opgroeien en de structuur van de zorg voor jeugd volgend is op die inhoudelijke visie en doelstelling. Per saldo moet dit leiden tot verbetering van alle opvoedingsomgevingen van kinderen en jeugdigen, welke gefinancierd kan worden door effectievere en minder bureaucratische inzet van lichte vormen van zorg, betere afstemming van zorg die geleverd wordt in verschillende opvoedmilieus (gezin, school, buurt, etc.) en substitutie uit zwaardere vormen van zorg. Daarbij is er voor wat betreft de transitie van de jeugdzorg een open oog voor de wettelijke taak van provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars. Zij hebben en accepteren – als opdrachtgevers voor de taken van de door hen gefinancierde organisaties – de opgave om tijdens de transitieperiode de balans te houden tussen continuïteit van goede en efficiënte zorg enerzijds en ruimte voor de transformatie anderzijds.

4. Het gedeelde Frysk eigene

Participeren in de lokale samenleving door het aangaan van verbindingen is (de gevonden overeenkomst in) de centrale doelstelling van het lokale sociale beleid in Fryslân.

In Fryslân bouwen inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeenten samen aan een samenleving waarin iedereen naar vermogen zijn leven op een prettige manier en naar eigen keuze kan invullen. Ze hebben een aantrekkelijk sociaal leefklimaat waarin iedereen mee kan doen, er voor iedereen plaats is en iedereen oog voor een ander heeft,. En iets voor de ander over heeft. Daarom zorgen ze er met elkaar voor dat:

- Steden en wijken, dorpen en kernen zich verder kunnen ontwikkelen tot plekken waar inwoners zich thuis voelen, binding hebben met andere inwoners en een basispakket aan voorzieningen aanwezig hebben.
- Er volop ruimte is voor maatschappelijke initiatieven en er gebruik gemaakt wordt van de creatieve inbreng en betrokkenheid van hun burgers.
- Er voldoende faciliteiten zijn voor de ontplooiing van individuele inwoners tot zelfredzame burgers die meedoen aan de samenleving. Zij richten zich op het realiseren van de mogelijkheden tot meedoen. Daarbij zien ze persoonlijke redzaamheid als een randvoorwaarde voor sociale redzaamheid.
- Er een vangnet is voor de kwetsbare mensen in hun samenleving, degenen die het 'op eigen kracht' niet redden. Ze willen voorkomen dat zij niet om hulp kunnen of durven te vragen, met als gevolg dat deze groep mensen te lang onzichtbaar blijft dan wel aan de kant blijft staan.

Deze verbindende visie op het sociaal domein laat zich in de navolgende missie vertalen:

- alle inwoners kunnen participeren in de samenleving;
- de jeugd kan probleemloos opgroeien;
- inwoners zijn bereid vrijwilligerswerk te doen;
- de vermaatschappelijking van zorg heeft in de leefomgeving van de inwoners een plek gekregen;
- inwoners leiden een gezond leven;
- mensen verrichten, naar vermogen, betaalde arbeid;
- de boodschap van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid komt helder over en leidt tot ander gedrag;
- de gemeenten denken mee met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- Inwoners ontvangen tijdig en op maat ondersteuning die afgestemd is op hun mogelijkheden en behoefte. Voor diegene die extra zorg nodig hebben bestaat een aanvullend aanbod.
- Ondersteuning is oplossingsgericht en kenmerkt zich door samenhang, een vraaggerichte benadering en toegankelijkheid.

Voor de vormgeving betekent dit dat gemeenten de bewoners versterken in hun zelforganisatie, zelfsturing en het nemen van verantwoordelijkheid in hun eigen leefgebied (buurt, wijk, dorp, streek of regio). De gemeenten kiezen daarbij voor een omgevingsgerichte benadering; samen met burgers en maatschappelijke organisaties kijken ze wat er per gebied

nodig is en hoe het aanbod hier goed op kan aansluiten en sterker kan worden. Dat doen ze door met de burgers samen te werken en verbindingen te realiseren op economisch, cultureel en zingevingsvlak.

In die verbindingen spelen de natuurlijke leefroutes van burgers – groot en klein – vitale coalities van bedrijven, sociaal ondernemers, welzijns- en zorgorganisaties, corporaties, vrijwilligerszelforganisaties en de lokale overheid een belangrijke rol.

Bij het ontsluiten en ontginnen daarvan gebruiken gemeenten de diversiteit van context en schaalgrootte. Zo biedt de kleinschaligheid van het platteland steden inspiratie tot buurteigenaarschap en slim omgaan met voorzieningen. De aanpak op bijvoorbeeld het gebied van talentontwikkeling bij stadsjongeren geeft omgekeerd richting aan bestrijding van jeugdwerkloosheid op het platteland.

5. Fase 1 – Richten

Zorg voor jeugd Fryslân maakt bij de uitwerking van de transitie- en transformatie-opgave een onderscheid gemaakt tussen de fasen van 1) richten, 2) inrichten en 3) verrichten.

In deze fase gaat het om het maken van de strategische keuzes (missie en visie) en het bepalen van de focus. De missie en visie voor de zorg voor jeugd en gezin sluit daarbij aan op resp. is een verdere uitwerking van de in Fryslân gedeelde (zie 4. Het gedeeld Frysk eigene) missie van en visie op het brede sociaal domein.

5.1. Missie

De meeste kinderen worden zonder noemenswaardige problemen volwassen. Sommigen hebben af en toe lichte, tijdelijke ondersteuning nodig. Voor een aantal kinderen is wat langer extra zorg nodig. Het ideaal daarbij is dat de hulp snel beschikbaar is, dichtbij huis gegeven wordt, en de jeugdige zo lang mogelijk thuis kan blijven wonen.

Betere aansluiting wordt mogelijk gemaakt door een integrale aanpak bij elk kind en/of gezin: 1 kind, 1 gezin, 1 aanspreekpunt, 1 plan en zo mogelijk 1 budget. Daardoor kan op het juiste moment en met de juiste zwaarte snel(ler) geholpen worden met passende hulp, gebaseerd op een integraal ondersteuningsplan en geborgd door één aanspreekpunt. Daarmee worden ook de beschikbare middelen op effectievere en efficiëntere wijze ingezet.

5.2. Visie[4]

Gezond en veilig opgroeien

In een kind- en gezinsvriendelijke omgeving doet en telt iedereen mee. Dit is een omgeving waar kinderen en jongeren gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige volwassenen[5].

Gezond en veilig opgroeien is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van ouders of verzorgers. Zij worden daarbij ondersteund doordat in de directe woon- en leefomgeving voldoende basisvoorzieningen beschikbaar zijn om de ontwikkeling van kinderen en jongeren te ondersteunen.

Dit is ook een omgeving waar ouders actief en verantwoordelijk zijn en waar kinderen en jongeren volwaardig participeren in de samenleving. Dit doet een gezin niet alleen, maar in

---

[4] Deze visie is een doorontwikkeling van de eerder door de stuurgroep CJG en de bestuurscommissie GGD vastgestelde visie t.b.v. de verdere ontwikkeling van de CJG's in Fryslân.

[5] Deze brede maatschappelijke opgave sluit aan bij het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind dat is gebaseerd op de Universele verklaring van de rechten van de mens (aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989 en na ratificatie door 20 lidstaten, waaronder Nederland) van kracht op 2 september 1990. Hierin is het universele recht van elk kind, ongeacht achtergrond of beperkingen, vastgelegd om gezond en veilig op te kunnen groeien.

samenwerking met de omgeving; de pedagogische civil society[6]. Daar waar het niet goed gaat met kinderen en jongeren organiseert de gemeente dat er – samen met (en primair door) de eigen omgeving van kind en gezin – samenhangende ondersteuning geboden wordt.

Oplossingsgericht en toegankelijkheid
Wanneer kinderen, jongeren en ouders geen steun kunnen vinden bij de eigen omgeving (familie, vrienden, school), bieden andere vormen van zorg een oplossing (huisarts, maatschappelijk werk, JGZ). Verbonden aan de natuurlijke leefroutes[7] van kinderen, jongeren en ouders, biedt een multidisciplinair team van generalisten en specialisten[8] ondersteuning bij opvoedvraagstukken. Zij vormen ook de schakel naar het (passend) onderwijs, de kinder- en buitenschoolse opvang, de (sport) verenigingen, en de meer gespecialiseerde vormen van jeugd- en opvoedhulp, en (potentiële) werkgevers. Het uitgangspunt hierbij is 'niet doorverwijzen maar erbij halen'. Als de opvoeding (tijdelijk of langdurig) van ouders wordt overgenomen, bijvoorbeeld door verblijf in een pleeggezin of een gezinsvervangende leefgroep, is het uitgangspunt om dit zo kort mogelijk te doen. Het CJG fungeert hierbij als een knooppunt van waaruit dit georganiseerd wordt.[9]

Co- creatie en voorkantsturing
Bij het bieden van ondersteuning (bijspringen) dan wel zorg (meelopen of – tijdelijk – overnemen) staat niet het aanbod centraal, maar de behoefte en mogelijkheden van ouders en kinderen. Bijspringen en meelopen komt dus in samenwerking tot stand (co-creatie) en vraagt zowel van de afnemer als aanbieder een actieve en assertieve houding. Steeds opnieuw wordt bezien wat de behoefte is en wat bijdraagt aan het beantwoorden van de vraag of de oplossing van het probleem. Maatwerk staat dus altijd voorop.

De mensen die zorg coördineren maken gebruik van 'voorkantsturing'. Daarbij wordt bij elke casus een afspraak gemaakt over de betrokkenheid van verschillende organisaties en inzet (en onder welke aansturing). Er wordt gewerkt vanuit de leefwereld van ouders en jeugdigen. Eén gezin, één aanspreekpunt, (waar mogelijk) één plan en één budget is daarbij het uitgangspunt. Stelsels, domeinen en hun loketten zijn daaraan ondergeschikt. Dit zorgt én voor samenhang ten aanzien van dat wat er moet gebeuren, én draagt bij aan de kwaliteit van zorg en het terugdringen dn wel verkorten van het gebruik ervan.

5.3. Toetstenen[10]

De voor de zorg voor jeugd en gezin gedeelde missie en visie jeugd ligt in het verlengde van het gedeeld Frysk eigene voor het bredere sociaal domein en is voor de organisatorische en praktische vormgeving van het stelsel na de transitie en transformatie vertaald in de navolgende toetsstenen:

1. Het recht van een kind veilig en evenwichtig op te groeien in eigen sociale context (Internationale Verdrag inzake de Rechten van het kind) is verzekerd en geborgd.
2. De verantwoordelijkheid en plicht om voor een kind die veilige en evenwichtige opvoedcontext te realiseren ligt primair bij de ouders (eerstverantwoordelijken) en wordt

---

[6] In een goed functionerende pedagogische civil society, bestaat er bij burgers de bereidheid om in de eigen sociale netwerken en in het publieke domein de verantwoordelijkheid rond het opgroeien en opvoeden van kinderen te delen. http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=116830
[7] Natuurlijke leefroutes zijn de vanzelfsprekende routes van ouders en kinderen in het dagelijkse leven (van en naar het consultatiebureau, de kinderopvang, school, supermarkt, (sport)club of het werk).
[8] De schaal, scope en competenties van een omgevingsgericht werkend team is afhankelijk van de fase van ontwikkeling en lokale keuzes – maar vertrekt vanuit en is bij voorkeur passend bij de vraag van de burgers en hun directe leefomgeving.
[9] Daarbij vormen de uitkomsten van het Project Kind in Fryslân (vervat in de eindrapportage **Dromen, durven, bouwen**, Leeuwarden, 23 mei 2012) concrete handvatten voor en bij de verdere uitwerking.
[10] Zie ook: Van Klein naar Groot, Commissie Zorg om jeugd, vz René Paas, juni 2009. Opvoeden versterken, november 2010. Prof. dr. T.A. van Yperen en drs. P.M. Stam; Transitie van de jeugdzorg, strategisch visiedocument G32, 8 februari 2011 en Van denken naar doen. Drs. P.M. Stam en P.P.J. Doodkorte.

op basis van het principe van bijspringen (tijdelijke ondersteuning) of meelopen (langdurige stut- en steun) ondersteund door de sociale gemeenschap.

3. De ondersteuning is eerst en vooral aanvullend op opgroeien en meedoen in de eigen omgeving en community based (inclusie). Indien de veiligheid dan wel de opvoedsituatie vragen om exclusie wordt de periode daarvan zo kort als mogelijk gehouden.
4. Uitgangspunt bij de ondersteuning zijn de kernwaarden: eigen kracht en verantwoordelijkheid/regie bij kind en ouders, vertrouwen en ruimte voor het gebruik van de sociale omgeving.
5. De ondersteuningsbehoefte en mate van zelfredzaamheid van kinderen en ouders zijn leidend bij de inzet van de mate en aard van de gewenste ondersteuning.
6. Ondersteuning is gericht op het benutten van kansen en mogelijkheden en voorkomt waar mogelijk labels. Dit vertaalt zich in een sterk accent op preventie (voorkomen en versterken). Als een interventie nodig is – al dan niet in combinatie met drang of dwang – is deze zo licht als mogelijk c.q. zo zwaar als nodig.
7. De ondersteuning is samenhangend (één gezin, één aanspreekpunt, (waar mogelijk) één plan en één budget), op tijd en op maat (geen wachtlijsten) en hanteert – ook dan wel juist bij een meervoudige ondersteuningsvraag – een integrale benadering.
8. De ondersteuning van ouders en kinderen en de inrichting van het stelsel is opgebouwd vanuit toevoegende waarde aan kind, gezin en sociale omgeving en borgt de veiligheid van kinderen en de kwaliteit van ondersteuning en zorg op tenminste het huidige niveau en/of is verbeterd.
9. Het stelsel is eenvoudig, transparant en belast professionals en organisaties met minder bureaucratie. Verantwoordelijkheden en budgetten worden in beginsel zo laag mogelijk, dat wil zeggen bij alle – ook kleine – gemeenten belegd. Waar nodig is sprake van borging door bovenlokale afspraken. Partijen hanteren daartoe eenheid van taal en een goed beeld van de feiten, zodat vanuit dezelfde werkelijkheid met elkaar wordt gesproken.
10. Gemeenten – die bepalen ‘wat’ en er op toezien ‘dat’ het gerealiseerd wordt – bieden de ondersteunende instellingen en hun professionals – verantwoordelijk voor het ‘hoe’ van de uitvoering – ruimte voor hun taken en voor creativiteit en innovatieve kracht.

Het resultaat hiervan is dat de zorg voor de jeugd effectiever en efficiënter is. Toetssteen daarvoor is: ondersteuning en zorg op tijd, op maat (geen wachtlijsten).

6. Fase 2 – Inrichten

In deze fase gaat het om het handen en voeten geven aan de organisatorische consequenties van de gekozen richting. Binnen Zorg voor Jeugd Fryslân zijn hierin al grote stappen gezet. De plannen voorzien in:

- een uitgewerkt uitvoeringsprogramma voor de periode tot eind 2014;
- integratie van de bovenregionale thema’s en afspraken;
- de noodzakelijke inhoudelijke en beheersmatige coördinatie en afstemming tussen de verschillende activiteiten,
- voortgangsbewaking in en bij de uitvoering van de verschillende activiteiten;
- voorbereiding van en voortgang in de bestuurlijke besluitvorming;
- adequate informatie-uitwisseling tussen alle bij de uitvoering betrokken partijen;
- adequate communicatie over de voortgang van de uitvoering met alle betrokkenen;
- periodieke rapportage aan het (Voorbereidend) Bestuurlijk Overleg over de voortgang van de uitvoering.

6.1. Transitie en transformatie

Bij de stelselwijziging van de jeugdzorg onderscheiden we twee dimensies, een bestuurlijk/ organisatorische transitie en zorginhoudelijke transformatie. Beiden maken integraal onderdeel uit van het veranderingsproces en zijn daarmee niet van elkaar te scheiden. De verbinding tussen de transitie (de structuurverandering) en transformatie (de zorginhoudelijke vernieuwing) wordt gedurende het hele proces goed in het oog gehouden.

6.1.1 Procesafspraken bij de transitie- en transformatie

1. Kind en ouders ondervinden van het transitie- dan wel transformatieproces geen nadelen. De veiligheid van kinderen en kwaliteit van de zorg voor de kinderen en ouders blijft tenminste op het huidige niveau en/of wordt verbeterd.
2. Het transitieproces vindt zo snel als mogelijk, maar zorgvuldig plaats. De tijdsplanning beweegt zich binnen die van de landelijke planning. Er is daarbinnen ruimte voor verschillende snelheden. Met in acht neming van de samenwerkingsafspraken kunnen gemeenten ieder hun eigen tempo in de transitie- en transformatieroute bewandelen.
3. De provincie is verantwoordelijk voor de jeugdzorg zolang geen formele overdracht heeft plaatsgevonden, ook wanneer dit later is dan 1 januari 2015. De provincie trekt zich niet voortijdig terug maar gaat uit van geborgde vrijheid. Formele overdracht op onderdelen is mogelijk wanneer dat vanuit het oogpunt van veiligheid en kwaliteit verantwoord is.
4. Binnen het transitie- en transformatieproces is er aandacht voor de noodzakelijke mentaliteits- en cultuuromslag binnen instellingen en bij professionals. Deze gaan over: uitgaan van verantwoordelijkheid, eigen kracht en regie bij kind en ouders, betrekken van sociale omgeving, vertrouwen in en ruimte voor professionele opvoeders.
5. Samen met de medefinanciers streven gemeenten - zo spoedig als verantwoord mogelijk is – naar verbreding van het transitie- en transformatieproces naar de jeugdzorgsectoren Jeugd-GGZ, Jeugd LVG en Gesloten jeugdzorg.
6. Samenwerking wordt geborgd in eenvoudige bestuurlijke dan wel organisatorische sturingsstructuren, waarbij het aansluiten op de leefroutes van ouders en jeugdigen i.p.v. domeinen vertrekpunt is.
7. Gemeenten, medefinanciers, betrokken organisaties en professionals voeden elkaar onderling met transitie- en transformatie-ervaringen die worden opgedaan bij alle transities. Zij streven naar een samenhangende aanpak op het Sociale Domein.
8. Gemeenten, medefinanciers, betrokken organisaties en professionals creëren ruimte voor experimenten, lef en vertrouwen.

6.1.2 Invoegen en aansluiten

De opgave, verbonden aan de transitie van de jeugdzorg vraagt naast een sectorale ook om een integrale aanpak, gericht op het invoegen en aansluiten van de transitie van de jeugdzorg op de transformatie van het bredere sociale domein. In termen van de transities gaat het om

- Het hebben van een baan (voorheen Wwnv/Werken aan werk nu Participatiewet);
- Het opvoeden van kinderen (Zorg voor jeugd);
- De zelfredzaamheid en regie (AWBZ/Wmo/ begeleiding);
- De invoering van Passend Onderwijs.

Het is noodzakelijk om te bezien hoe de verschillende transities en de invoering van Passend Onderwijs zo ingezet kunnen worden dat de uitvoering ervan naadloos op elkaar aansluit Veronderstelde succesfactoren daarbij zijn:

- gedeeld gevoel van urgentie, nut en noodzaak om tot verandering in samenhang te komen;
- commitment bij alle bestuurders, uitvoerders, professionals en overig betrokkenen;
- een – op basis van kennis en ervaring en huidige wettelijke verantwoordelijkheden – faciliterende rol van de (mede-)financiers om tot nieuwe samenwerking en verhoudingen te komen;
- gezamenlijke prioritering en integrale en structurele aanpak.

6.2 Omgevingsgericht werken

Voor gemeenten is bij de organisatie en uitvoering van de zorg voor jeugd en gezin het omgevingsgericht werken leidend. Dit is een manier van denken en handelen waarmee het geformuleerde beleid wordt toegesneden op de specifieke situatie van de inwoners in een bepaald gebied. Het is gericht op het bevorderen van samenhang en op het leven in dat gebied.

Omgevingsgericht werken stelt de vraag van ouders, kinderen en de vrijwillige en professionele opvoeders rondom hen centraal en maakt gebruik van hun mogelijkheden en die binnen het gebied.

Omgevingsgericht werken vraagt een samenhangende aanpak en betekent dus ook samenwerken en overleggen met de mensen die het betreft. Dit zijn – voor wat betreft het opgroeien en opvoeden – de ouders en jeugdigen, de vrijwillige en professionele opvoeders rondom kinderen en gezinnen, de deskundigen en de verschillende overheidsdiensten.

Omgevingsgericht werken vraagt ook om een lokaal verankerde voorziening waarbij ingezet wordt op signalering en een generalistische blik. Daarvoor is aan de voorkant kennis nodig van het achterliggende veld en handelingsruimte om de zorg snel en adequaat in te zetten daar waar die nodig is. Deze 'generalisten' zijn als professionals verantwoordelijk voor signalering en advisering binnen 'hun' populatie en hebben de bevoegdheid direct deskundigheid en zorg in te schakelen waar dat nodig is.

Generalisten beschikken naast hun specialisaties (bijvoorbeeld maatschappelijk werker, jongerenwerker, ouderenwerker of opbouwwerker) allemaal over een aantal basiscompetenties, zoals signaleren, adviseren, problemen vroegtijdig aanpakken en burgers in hun eigen kracht zetten.

6.3. Lokale ondersteuningsstructuur

Elke regio in Fryslân voorziet in een eigen regioplan waarin de aanpak en planning voor de uitvoering van de transitie in de betreffende (gemeenten in de) regio en de daarbinnen gelegen gemeenten is beschreven. De uitwerking van de lokale zorgstructuur wordt hier in meegenomen. Zo wordt voorzien in het organiseren van gewenste of noodzakelijke ondersteuning zo dicht mogelijk in de omgeving van de opvoeder (of dat nu een gezin, een school of een kindercentrum is). Op dit moment worden de regioplannen nader uitgewerkt en krijgt het omgevingsgericht werken daarmee meer concreet vorm.

Omdat gemeenten het belangrijk vinden dat mensen meer zelf de regie kunnen voeren over hun leven voorzien zij in een goede (digitale) toegankelijkheid van de informatiebronnen en – in de directe woon- en leefomgeving – de aanwezigheid van laagdrempelig en gevarieerd ondersteuningsaanbod.

Elke gemeente beschikt daartoe over een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Conform de concept Jeugdwet dragen de individuele gemeenten zorg voor een herkenbare en laagdrempelige vormgeving van het CJG waarmee de basisfuncties van ondersteuning en zorg worden aangeboden.

Bij de doorontwikkeling van het CJG stellen gemeenten zich voor dat het CJG in elk geval voorziet in de volgende taken:

- Monitoren, screenen en vaccineren;
- Ondersteuning, voorlichting, advies en informatie;
- Het zoveel mogelijk zelf bieden van hulp en bij complexe of specialistische hulpvragen hulp inschakelen in een zo vroeg mogelijk stadium;
- Integrale zorg rondom het gezin organiseren (bijvoorbeeld door inzet van een gezinscoach volgens één gezin, één aanspreekpunt, één (coördinerend) plan en – zo mogelijk – één budget.

De doorontwikkeling van het lokale CJG kent – op hoofdlijnen – de navolgende basisprincipes:

- *Meer hulpverlening vanuit het CJG*: ondersteuning wordt zoveel mogelijk in de eigen omgeving van het kind en het gezin geboden. Het CJG helpt bij een snelle vraaganalyse, geeft advies en ondersteuning en voorkomt dat problemen onnodig verergeren.

- *CJG schakelt zo nodig specialistische zorg in*: Verreweg de meeste ondersteuning bieden de omgevingsgericht werkende teams zelf, maar ze zijn op basis van hun professionele deskundigheid en ervaring ook in staat in te schatten wanneer specialistische hulp nodig is.
- *Relatie tussen CJG en functies van het AMK*: Professionals van het CJG zien veel ouders en kinderen en hebben de taak om dreigende problemen te signaleren. De meld- en adviesfunctie op het gebied van kindermishandeling wordt belegd een (provinciaal) werkend Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Ondersteuning dan wel interventie op vrijwillige dan wel drang- of dwangbasis wordt via het CJG geleverd.
- Inzet van vrijwilligers: De inzet van vrijwilligers bij het bieden van opvoedondersteuning heeft een belangrijke meerwaarde. Ondersteuning wordt laagdrempelig, sluit aan bij de belevingswereld van de gezinnen en het genereert informele sociale steun. Daarnaast voorkomt het een groot beroep op professionele hulp.

6.4. *Samenwerking met het Veiligheidshuis*

In het Veiligheidshuis werken verschillende instanties samen aan een integrale, probleemgerichte aanpak van complexe veiligheidsproblematiek. Het doel van de samenwerking is het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. Voor wat betreft de verbinding met de zorg voor deze groepen werken het CJG en Veiligheidshuis nauw samen op basis van het principe één gezin, één aanspreekpunt, één (coördinerend) plan en – zo mogelijk – één budget.

6.5. Samenwerking met onderwijs

Kinderen en jeugdigen brengen een groot deel van hun tijd door op het kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang of de school. Het onderwijs is juist daarom een van de natuurlijke partners van de ouders en kinderen.

Tot nu toe zijn de systemen van onderwijszorg en jeugdzorg te weinig op elkaar afgestemd. Oplossingen zijn óf bij de zorg óf bij het onderwijs ondergebracht en staan vaak los van elkaar. Kinderen gaan bijvoorbeeld naar een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen zonder dat er ook hulp thuis is. Of er is thuis hulp voor de gedragsproblemen van een kind maar die aanpak is niet bekend bij de leerkracht.

Docenten staan er ondanks veel voorzieningen toch nog teveel alleen voor bij de aanpak van hun zorgleerlingen. En als het helemaal spaak loopt komen kinderen thuis te zitten: jaarlijks gaat het nog steeds om 2500 - 3000 kinderen die langer dan vier weken geen onderwijs meer volgen.

Met de invoering van Passend Onderwijs zijn scholen vanaf 1 augustus 2014 verplicht een passende onderwijsplek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. In de nieuwe situatie gaat het beschikbare geld voor extra ondersteuning naar het samenwerkingsverband van scholen in een bepaalde regio. De scholen binnen het samenwerkingsverband maken in afstemming met ouders, leraren en gemeenten afspraken over de verdeling van het geld over de scholen. Scholen kunnen dus zelf bepalen hoeveel geld er naar welke leerlingen gaat. Zij kunnen daardoor beter dan in de huidige situatie maatwerk bieden aan leerlingen die dat nodig hebben. Voor cluster 1 en 2 zal een andere systematiek gelden. Het is noodzakelijk om te bezien hoe Passend Onderwijs zo vorm kan krijgen dat ze naadloos schakelt met de ontwikkelingen binnen de zorg voor jeugd (en omgekeerd).

Eén van de thema's die in het kader van Passend Onderwijs en Zorg voor Jeugd centraal staat is de integrale zorgtoewijzing en de organisatie daarvan. Binnen beide beleidsontwikkelingen staat de vraag centraal op welke wijze één gezin, één aanspreekpunt , één plan en één budget ook op school, effectief en efficiënt kan worden vormgegeven. En hoe er kan worden voorkomen dat er op school een verticaal zorgprogramma voor een kind opgestart wordt dat geen verbinding heeft met de overige zorgprogramma('s) voor de rest van het gezin. De uitwerking van de zorgplicht vraagt er daarom om afstemming van de (toegang tot de)

benodigde opvoed- en opgroeiondersteuning tussen schoolbesturen, gemeenten en (jeugd)zorg. En omgekeerd dat gemeenten vanuit de wetgeving zorg voor jeugd zorgen voor passende opvoed- en opgroeiondersteuning in samenhang met passend onderwijs. De samenwerkingsverbanden voor Passend Onderwijs in het primair en voortgezet onderwijs stemmen daarom hun zorgplannen en de inrichting van de zorgstructuur af met gemeenten. Scholen moeten zo meer ruimte krijgen om zich te richten op hun kerntaak: geven van goed onderwijs zodat kinderen en jongeren zich optimaal kunnen ontwikkelen en volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Scholen hebben en accepteren daarbij de plicht om voor elk kind een passende oplossing te zoeken. Als het kan, op de school in de eigen buurt en als dat niet gaat in het speciaal onderwijs. Daarbij gaat het er om in de allereerste plaats te kijken naar wat kinderen wél kunnen in plaats van naar de beperking van een kind.

Het toekomstige CJG, het Wmo-loket en het Werkplein zijn allen gemeentelijke instanties waar jongeren terecht kunnen voor bepaalde vormen van hulp en ondersteuning. Daar waar mogelijk worden deze plekken met elkaar èn met de school verbonden. Een verbinding die onder regie van de gemeente tot stand komt.

6.6. Zorg nabij halen

De prioriteit in de regioplannen ligt bij het inbedden van de (nu nog voornamelijk door Bureau Jeugdzorg Fryslân) uitgevoerde toegangstaken in de lokale/regionale CJG structuur. Op basis van een nader uit te werken mandaatbesluit wordt vastgelegd wanneer en op welke wijze de lokale CJG's/omgevingsgerichte teams de Toegangstaken van Bureau Jeugdzorg Fryslân overnemen.

In strikt formele zin blijft de provincie tot het moment van formele overdracht verantwoordelijkheid voor deze taken. Vervolgens komt de regie daarover te liggen bij de bestuurslaag die het beste in staat die ondersteuning als zodanig te regelen.

Gebaseerd op de ambitie om een sterke pedagogische infrastructuur te realiseren, creëren gemeenten daartoe een context waarin ouders, sociale omgeving en beroepsopvoeders primair onderling opvoed- en ontwikkelproblemen bespreken en grotendeels oplossen. Dit, door te investeren in de pedagogische vaardigheden van ouders en beroepsopvoeders.

Ondersteuningsbehoefte, vraagstukken en risico's worden hierdoor in een vroeg stadium ontdekt en maken snelle, adequate reactie mogelijk. Waar mogelijk door zelf ondersteuning te bieden, waar nodig door het erbij halen van meer specialistische ondersteuning (zie onderstaand schema).

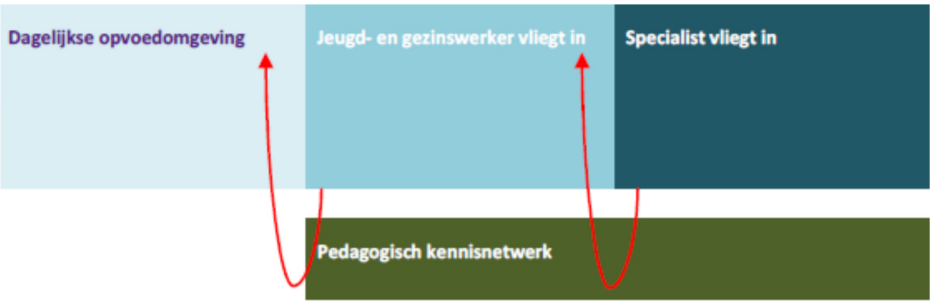

Deze vorm van (de organisatie van de) ondersteuning van huishoudens, gezinnen en hun kinderen vraagt om een nieuwe vorm van begeleiding. Met één generalistische begeleider in een gezin of huishouden. Daarnaast blijven specialisten nodig. Hiermee wordt een eerste – grote – stap gezet in de richting van meer samenhang. Verbonden aan de natuurlijke leefroutes van kind gezin richten zijn de generalisten binnen een afgesproken werkgebied de zichtbare schakels met het onderwijs, de kinder- en buitenschoolse opvang, de sportverenigingen, het CJG en de meer gespecialiseerde vormen van jeugd- en opvoedhulp, de zorg en de arbeidsmarkt.

Omgevingsgericht werken vraagt een samenhangende aanpak en betekent dus ook samenwerken en overleggen met de mensen die het betreft. Dit zijn – voor wat betreft het opgroeien en opvoeden – de ouders en jeugdigen, de vrijwillige en professionele opvoeders rondom kinderen en gezinnen, de deskundigen en de verschillende overheidsdiensten.

In het kader van de Zorg voor Jeugd Fryslân betekent dit dat gemeenten hun Centrum voor Jeugd en Gezin in dat licht bezien doorontwikkelen. Gemeenten realiseren daarbij een opschalingsmodel voor alle leeftijden, gericht op samenhangende ondersteuning aan alle inwoners en gericht op een zo groot mogelijke zelfredzaamheid en versterking van de eigen kracht en het probleemoplossend vermogen. Instituties voegen hun (bestuurlijke) organisatie daarop in.

(Samenwerkende) gemeenten
- Brengen daartoe de leef- en vraagroutes van jeugdigen en hun ouders in kaart;
- Definiëren de werkgebieden (scope) van een omgevingsgericht werkend team;
- Brengen de (relevante) aanbieders van ondersteuning en zorg in het werkgebied in kaart;
- Organiseren de inrichting en inbedding (juridische entiteit) van de omgevingsteams (expertise);
- Voorzien in de beschrijving van de lokale werkprocessen.

6.7. Voorkantsturing

Het zogenaamde 'generalistenmodel' hanteert voorkantsturing als werkmethode. Hierbij wordt uitgegaan van één begeleider die – dwars door de lokettenstructuur heen – alle activiteiten en interventies coördineert. Niet het aanbod, maar de vraag/mogelijkheden en behoefte van het huishouden, gezin en/of het kind zijn daarbij het aangrijpingspunt. Generalisten hebben directe toegang tot ondersteunende functies op het gebied van onderwijs, inkomensbeleid, huisvesting, ruimtelijke ordening en dergelijke. Als de ondersteuning die zij kunnen bieden niet voldoende is, kunnen zij er specialisten bij halen. Hieruit vloeit voort dat de huidige vorm van indicatiestelling zal komen te vervallen.

Gemeenten borgen dat specialistische hulp ingezet kan worden als dat nodig is. Ook voor de onderdelen binnen de stelselwijziging die op bovenlokaal niveau georganiseerd moeten worden, is de toegang duidelijk en nabij.

Op basis van de principes 'bijspringen' en/of 'meelopen' nemen de Fryske gemeenten in het nieuwe stelsel de positie in dat ze in het geval van het "erbij halen" van ondersteuning een procedure ontwikkelen die ze zelf als ouder wenselijk zouden vinden voor hun eigen kind. Dat betekent in elk geval dat:
- de ouder een volwaardig gesprekspartner is bij het bepalen van welke interventie en ondersteuning nodig is en tijdens het hele proces in de positie van verantwoordelijk ouder kan blijven;
- de (juiste) hulp meteen beschikbaar is als het noodzakelijk is en er geen ellenlange procedures noodzakelijk zijn.

Individuele gemeenten zien er op toe dat aangeboden hulp aan de noodzakelijke kwaliteitscriteria voldoet en dat de grenzen van veiligheid niet overschreden worden.

Uitgangspunt is de generalisten in de omgevingsteams en de huisartsen de mogelijkheid te bieden om daar waar dit nodig is gespecialiseerde zorg erbij te halen. Uitzondering is de toeleiding naar jeugdbescherming en jeugdreclassering. Hiervoor geldt en blijft gelden dat een rechtelijke uitspraak nodig is.

In het model staat op de achtergrond de gekantelde piramide van Sprague[11].

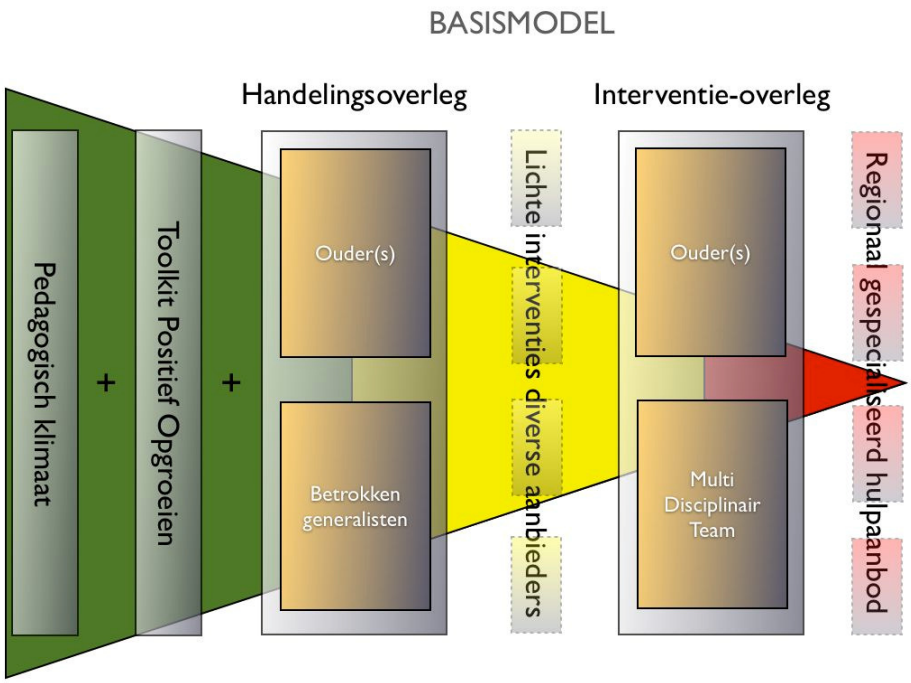

7. Fase 3 – Verrichten

De ambitie is om de huidige complexe en soms gefragmenteerde ondersteuningsstructuur zodanig om te vormen dat integrale en samenhangende ondersteuning aan ouders en jeugdigen beter mogelijk wordt. Zodat ondersteuning effectiever en uiteindelijk goedkoper wordt (de financiële kaders van de gemeenten moeten toereikend zijn om de noodzakelijke ondersteuning te kunnen bekostigen). Wij onderscheiden bij de uitwerking twee niveaus: het lokale en het (boven)regionale.

8. De weg naar het nieuwe stelsel

De zorgstructuur wordt van onderop opgebouwd. Zo wordt voorzien in het organiseren van gewenste of noodzakelijke ondersteuning zo dicht mogelijk in de omgeving van de opvoeder (of dat nu een gezin, een school of een kindercentrum is) en ligt de regie daarover bij de bestuurslaag die het beste in staat die ondersteuning als zodanig te regelen. De primaire opvoedmilieus (school, kinderopvang, sportclub, etc.) vormen daarbij voor ouders en kinderen de natuurlijke frontoffice. De vanzelfsprekende leef- en vraagroutes van ouders en kinderen zijn bij de keuze voor het daarbij passende samenwerkingsverband dus een logische en daarmee belangrijke toetssteen. Omgevingsgericht werkende teams voorzien vervolgens – waar nodig of gewenst – in het tijdig erbij halen van specialistische ondersteuning of zorgaanbod.

Op welke wijze dit exact wordt vormgegeven en hoe omvangrijk die rol wordt, wordt door de individuele gemeente – al dan niet in regionaal verband – nader uitgewerkt.

8.3. Werkproces als kapstok

In de afgelopen periode is een beweging ingezet om meer taken naar gemeenten over te brengen op het terrein van jeugd, zorg en werk. Gemeenten omarmen die beweging en willen die waarmaken, vasthouden en versterken. Echter in het huidige sociale stelsel is sprake van versnippering van taken die tot ongewenste situaties leidt. De oplossing zit in een integrale benadering die aansluit bij het sociale leven en de problematiek van burgers en hun omgeving. Daarbij draait het – net als bij de transitie en transformatie van de zorg voor jeugd – om

[11] De piramide visualiseert dat het met 85% van de jeugdigen in Nederland goed gaat en dat rond de 15% van de kinderen in mindere of meerdere mate zorg nodig heeft.

ruimte geven aan de burger en zijn unieke situatie. Om ondersteuning op maat via professionals die samen met hem oplossingen zoeken en waar nodig voorzieningen aan elkaar koppelen. Bezien door de ogen van de afnemer zowel als de aanbieder en de betrokken overheden/financiers vergt dit daarop afgestemde vormen en instrumenten en een omslag in het denken en doen bij betrokken instellingen, professionals, financiers en overheden.

Het werkproces rond toegang, arrangement en samenwerking, contracteren en verantwoorden (zie bijlage 3) kan helpen bij het maken van de daarbij gewenste dan wel noodzakelijke keuzes. Naast de gedeelde visie zijn dit onderwerpen waarop afzonderlijke gemeenten voor het lokale niveau, en het Voorbereidend Bestuurlijk Overleg Zorg voor Jeugd Fryslân voor het bovenlokale niveau, voorzien in afstemming. Centraal staan daarbij staan de vragen:

- Hoe wordt de toegang tot zorg- en dienstverlening georganiseerd?
- Welke nieuwe arrangementen kunnen ontwikkeld worden in aansluiting op de gemeentelijke visie? Op welke concrete resultaten zijn deze gericht?
- Welke wijze van contracteren van aanbieders wordt toegepast?
- Welke vormen van verantwoording zijn effectief?

8.4. Lokaal wat lokaal kan, regionaal wat regionaal moet

Gemeenten willen voor hun inwoners het sociaal domein samenhangend inrichten. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt primair bij de afzonderlijke gemeenten. De opbouw en vormgeving gebeurt daarom van onderop. Met de leefomgeving en leefroutes van huishoudens en gezinnen als vertrekpunt. Op onderdelen en omwille van effectiviteit en efficiency kan bovenlokale samenwerking (regionaal dan wel bovenregionaal) daaraan bijdragen.

8.5. (Boven)regionale samenwerking

Door de Fryske gemeenten die samenwerken binnen Zorg voor Jeugd Fryslan zal in de zomer van 2013 een besluit genomen moeten worden op welke onderdelen er bovenlokaal samengewerkt gaat worden en op welke schaal dit zou gebeurt. Dit besluit wordt genomen in samenhang met de andere decentralisaties. Op het terrein van Jeugd onderscheiden zich de volgende vormen van samenwerking:

1. Samenwerking bij sturing, financiering en inkoop;
2. Bovenregionale vormgeving AMK en SHG;
3. Bovenregionale vormgeving jeugdbescherming en jeugdreclassering;
4. Samenwerking op arbeidsmarkeffecten en uitvoering;
5. Samenwerking bij kwaliteit;
6. Monotioring.

Voor elk van deze thema's is dan wel wordt een projectopdracht geformuleerd (zie bijlage 4).

9. Tijdpad

Voor Zorg voor Jeugd Fryslân is ten behoeve van de organisatie een spoorboekje opgesteld. In bijlage 5 treft u hiervan een vereenvoudigde weergave. Hierin is in-één-oogopslag terug te vinden op welk moment welke besluiten van welke bestuursorganen van gemeenten en provincie aan de orde zijn.

De gehanteerde tijdsbalk begeeft zich binnen die van het landelijk spoorboekje[12] en neem de gemeentelijke P&C-cyclus als leidraad. De exacte planning is mede afhankelijke van de voortgang van het wetgevingstraject. De Fryske planning zal aansluiten zoeken en houden bij deze fasering.

---

[12] Doelen zijn dromen met deadlines – **Spoorboekje transitie jeugdzorg;** Vervaardigd in opdracht van het Transitiebureau Jeugd, een samenwerkingsverband van Ministerie van VWS, V&J en VNG | www.voordejeugd.nl - Uitgave door BMC | Peter Paul Doodkorte en Vera Hermanns.

Omdat het tijdpad van de transitie als gevolg van het daarvoor benodigde wetgevingsproces vertraging kan oplopen, zullen de gemeenten, provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars onderzoek doen naar een zogenoemde terugvaloptie welke zo nodig voorziet in het – gedurende een nader te omschrijven periode – doortrekken van de verantwoordelijkheden van provincie en zorgkantoor/zorgverzekeraars voor de financiering en continuïteit van de tot het formele moment van overdracht van de zorg voor jeugd door hen gedragen verantwoordelijkheden.

10. Communicatie

Bouwen op de kracht van burgers vraagt om een krachtige en *samenhangende* aanpak op het *sociale domein.* Bij de verschillende transities die hierop invoegen en aansluiten zijn veel verschillende stakeholders betrokken. De te onderscheiden transitie- en transformatieopgaven zijn daarmee ook vanuit oogpunt van communicatie een complexe klus. Niet in de laatste plaats ook, omdat zij grote impact hebben voor zowel de lokale samenleving als de betrokken organisaties en hun professionals. Daarom worden burgers, van huishoudens tot gezinnen en van klein tot groot, net als de betrokken organisaties en hun professionals, actief betrokken bij de uitwerking en vormgeving.

Voor wat betreft de zorg voor jeugd gaat het hierbij naast de gemeenten globaal om de volgende groepen betrokkenen:

- Ouder/opvoeders en kinderen/jongeren
- Instellingen voor de jeugdzorg, jeugd–GGZ en jeugd–LVG (aanbieders jeugdzorg)
- JGZ, MEE en maatschappelijk werk (aanbieders advies en lichte hulpverlening, kernpartners CJG)
- Bureau Jeugdzorg (huidige taak indicatiestelling, uitvoering jeugdbescherming en AMK, tevens kernpartner CJG)
- Provincie, zorgverzekeraars, zorgkantoor (huidige financiers jeugdzorg)
- Onderwijs (PO, VO, mbo)
- Welzijnswerk, voorschoolse voorzieningen, zelforganisaties
- Leerplicht en RMC
- Gemeenteraad
- Regiogemeenten

De kwartiermaker zorgt – samen met de werkgroep Transitie – voor een pro actieve communicatie met alle geledingen binnen Zorg voor Jeugd Fryslân.

Omdat de samenhang tussen de transities met en de transformatie van het sociaal domein vraagt om een cultuuromslag bij iedereen wordt er een – de verschillende transities overkoepelende – werkgroep Communicatie ingesteld. Deze heeft als opdracht om, aansluitend op de lokale communicatie strategieën, een daarop afgestemd communicatieplan op te stellen. Belangrijke doelgroepen zijn daarbij de burgers, daarnaast alle professionals, zowel als de gemeentebestuurders en hun medewerkers en de organisaties. Zij moeten allemaal dezelfde boodschap uitdragen om de opgave te laten slagen.

Middelen

- Actuele website
- Nieuwsbrief Zorg voor Jeugd Fryslân – Dat telt!
- Sociale media
- Rechtstreekse contacten met communicatiemedewerkers van betrokken partijen
- Artikelen in landelijke vakbladen en regionale pers.

Een en ander wordt omschreven in een communicatieplan.

11. Organisatie- en besluitvormingsstructuur

De uitgangspunten van Zorg voor Jeugd Fryslân zijn vertaald naar een daarbij passende projectorganisatie en besluitvormingsstructuur. Daarbij zijn de te onderscheiden rollen, taken en verantwoordelijkheden van gemeenten en medefinanciers gedurende het transitieproces in beeld gebracht en vastgelegd.

11.3. Projectorganisatie

De projectorganisatie legt het zwaartepunt van uitvoering van de werkzaamheden op primair het lokale dan wel regionale niveau (zie voetnoot 12) Daar waar dit de draag- of slagkracht van de individuele of gemeente te boven gaat wordt op basis van smart geformuleerde opdrachten – gebaseerd op de gezamenlijke visie en het koersbesluit – de onderlinge samenhang, afstemming en samenwerking gezocht.

Met het motto 'van onderop' opbouwen als vertrekpunt ('lokaal wat lokaal moet, regionaal wat regionaal kan') is de projectstructuur (zie schema) gebaseerd op de gemeentelijke autonomie. Alle Friese gemeenten hebben een coördinator of projectleider voor hun CJG en zorgen zelf – voor wat betreft de jeugdzorg binnen de kaders van Zorg voor Jeugd Fryslân - voor de doorontwikkeling van de lokale zorgstructuur. Regionale aanjaagteams ondersteunen en begeleiden die ontwikkeling. Waar gewenst en mogelijk worden lokaal of op regionaal niveau voor- of koploperprojecten gestart om meer zicht te krijgen op en ervaring op te doen met de meest gewenste uitvoeringsvorm.

Een door de gezamenlijke gemeenten aangestelde kwartiermaker is verantwoordelijk voor het coördineren en bewaken van het transitieproces in en tussen de regio's en het tijdig bijstellen van het kompas waarlangs de transitie invoegt en aansluit op de transformatieopgave van (samenwerkende) gemeenten. De bestuurlijke organisatie volgt eenzelfde lijn: Lokaal - Regionaal - Provinciaal. De formele besluitvorming blijft voorbehouden aan de daartoe wettelijk bevoegde – of door hen daartoe gemandateerde – organen.

Dat betekent dat wordt gewerkt met:

- een heldere en eenduidige besluitvormingsstructuur voor heel Fryslân waaraan alle colleges van B&W/gemeenteraden en medefinanciers zich committeren;
- een besluitvormings- en communicatiestructuur die zodanig is ingericht dat alle gemeenten (colleges en raden) voortdurend geïnformeerd zijn over de voortgang en hun invloed kunnen uitoefenen op cruciale beslismomenten en de kaderstelling voor die zaken die in samenwerking worden opgepakt.
- een daarop gebaseerd bestuurlijk mandaat ten aanzien van uitvoerende taken die het lokale niveau te boven gaan;
- een eerlijke en evenredige verdeling van de financiering op basis van de inkomsten/uitkeringen verdeelsleutel vanuit het Rijk.

(Drie) Regionale aanjaagteams *(RMC regio-indeling)*
De regionale aanjaagteams agenderen op geleide van de lokale situatie de thema's die op (boven-)regionaal niveau uitwerking behoeven en coördineren en bewaken de voortgang daarvan. De regionale aanjaagteams worden gevormd door de in de betreffende regio werkzame gemeentelijke beleidsadviseurs jeugd/transitie, de projectleiders/ coördinatoren CJG en de managers/stafleden van de aanbieders van jeugd- en opvoedhulp uit alle sectoren, waaronder in ieder geval de CJG kernpartners.

De regionale aanjaagteams geven input aan gemeenten en worden aangestuurd door de daartoe aangewezen portefeuillehouders van de gemeenten uit de betreffende regio. Zaken die bovenregionale afstemming vergen, worden teruggekoppeld naar de kwartiermaker die dit - in samenspraak met de werkgroep Transitie – voor besluitvorming voor de aangewezen bestuurlijke gremia voorbereid en uitwerkt.

Elke regio

- voorziet in een eigen uitvoeringsprogramma voor de periode tot eind 2014;
- integreert daarin de bovenregionale thema's en afspraken;
- bewaakt de noodzakelijke inhoudelijke en beheersmatige coördinatie en afstemming tussen deze verschillende activiteiten en bewaakt de voortgang in de uitvoering daarvan;
- bereid de bestuurlijke besluitvorming voor met betrekking tot deze activiteiten, licht deze toe bij de besluitvormende organen en bewaakt de voortgang van besluitvorming;
- zorgt op regionaal niveau voor een adequate communicatie met en informatie-uitwisseling tussen alle bij de uitvoering betrokken partijen;
- rapporteert periodiek aan het (Voorbereidend) Bestuurlijk Overleg over de voortgang van de uitvoering.

Regionale Stuurgroep
De regionale stuurgroep vormt een regionaal platform voor overleg en afstemming en bereidt daarmee de lokale besluitvorming voor. Formele besluitvorming blijft voorbehouden aan de formele organen. Deelnemers zijn de wethouders jeugd ondersteund door de beleidsambtenaren jeugdzorg in de resp. regio's.

De regionale stuurgroep is – met in acht neming eigenstandige verantwoordelijkheid van colleges/gemeenteraden) – verantwoordelijk voor c.q. aanspreekbaar op tijdige (regionale) besluitvorming. De kwartiermaker draagt bij aan het tijdig voorbereiden van de vergaderingen.

De werkgroep Transitie
De werkgroep transitie bestaat uit de kwartiermakers en vertegenwoordigende ambtenaren uit iedere regio. Deze werkgroep pakt de thema's op die zijn benoemd als bovenregionale thema's. Het betreft hier de navolgende thema's:

- *Samenwerking alsmede daaruit voortvloeiende vraagstukken rond (onder andere) de doorontwikkeling van de arbeidsmarkt;*
- *Sturing en financiering van bovenlokaal aanbod;*
    - *Jeugdbescherming/ jeugdreclassering (+ certificeringstraject;)*
    - *Gespecialiseerde zorg zoals benoemd door het rijk;*
    - *AMK en Steunpunt Huiselijk Geweld/Veiligheidshuis;*
- *Kwaliteitszorg (inclusief cliëntenbeleid);*
- *Monitoring/Beleidsinformatie;*
- *Risico inventarisatie en risico management.*

Kwartiermaker en procesmanager
De kwartiermaker – aangesteld en betaald door de gezamenlijke gemeenten – is samen met de procesmanager – betaald door de provincie – de verbindende schakel tussen de verschillende gremia binnen de projectorganisatie. Zij dragen zorg voor het goed verlopen van het totale transitieproces. Daarbij wordt bij voortduring afstemming en samenwerking gezocht met – deels door de provincie en deels door gemeenten gefinancierde – werkzaamheden en activiteiten die in het licht van de verbetering van het huidige jeugdzorgstelsel en/of de transitie eerder al werden opgestart. Wij noemen in dit verband:

- De CJG stiper (doorontwikkeling CJG in samenwerking met de kwartiermaker);
- Het opleveren en doorontwikkelen van de startfoto[13];
- De procesbegeleiding van de werkgroep Resultaten CJG (prestatie indicatoren);
- De begeleiding van het invoeringstraject Passend Onderwijs;

De kwartiermaker:

---

[13] Met de uitgave van een door de provincie gefinancierde Startfoto geeft Partoer een overzicht van de beschikbare gegevens omtrent geïndiceerde, gespecialiseerde zorg voor jeugd. In afstemming met jeugdzorgaanbieders, gemeenten, provincie Fryslân en het zorgkantoor/de zorgverzekeraar zullen periodiek nieuwe versies van de Startfoto volgen waarin gegevens worden aangevuld, verbeterd en/of verfijnd. Startfoto versie 1 is opgeleverd en gepresenteerd op 14 november.

- is – samen met de regionale werkgroepen en de werkgroep Transitie – aanjager van het totaalproces;
- biedt de regionale werkgroepen ondersteuning bij de doorontwikkeling van de CJG's/omgevingsteams;
- draagt zorg voor ambtelijk en bestuurlijk draagvlak en voor tijdige besluitvorming;
- volgt de landelijke ontwikkelingen op de voet;
- stuurt eventuele (tijdelijke) themagroepen aan. De samenstelling hiervan wordt afgestemd op het thema en de bijbehorende verantwoordelijkheden.

Met de lokale/regionale situatie als vertrekpunt bereiden de kwartiermaker, procesmanager en werkgroep Transitie de bestuurlijke besluitvorming voor van die zaken die conform het kompas bovenregionale afstemming en ordening vergen. Op basis van de bestuurlijke besluitvorming geven zij hieraan – in samenwerking met de daartoe aangewezen partijen – vervolgens ook uitwerking.

In en na afstemming met de regio's wordt er door de kwartiermaker en de werkgroep Transitie periodiek aan het Voorbereidend Bestuurlijk Overleg voor Jeugd in Fryslân gerapporteerd over de voortgang en worden – waar aangewezen – het koersbesluit en de daaruit voortvloeiende opdrachten geactualiseerd en/of uitgebreid.

Themagroepen
Voor de uitwerking van de bovenregionale thema's kan de kwartiermaker tijdelijke themagroepen initiëren. Denk hierbij aan de thema's als toeleiding, sturing en financiering, arbeidsmarkt. Deze tijdelijke themagroepen werken op basis van door de kwartiermaker opgestelde en door de provinciale stuurgroep geaccordeerde opdrachten. De samenstelling van deze tijdelijke themagroepen wordt afgestemd op het thema en de bijbehorende verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Voorbereidend Bestuurlijk Overleg (Bovenregionale afstemming)
Het kompas van Zorg voor Jeugd Fryslân vormt het kader voor de onderwerpen/kwesties die bovenlokale afstemming vergen.

Op Provinciaal niveau is er een Voorbereidend Bestuurlijk Overleg voor Jeugd Fryslân bestaande uit de regio's vertegenwoordigende portefeuillehouders jeugd, de gedeputeerde en een vertegenwoordiger van het Zorgkantoor/de zorgverzekeraars).

Het Voorbereidend Bestuurlijk Overleg (VBO) voor Jeugd Fryslân schakelt pro actief met de regio's en is de vooruitgeschoven post van het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG, de provincie en het zorgkantoor/de zorgverzekeraar. Het VBO geeft – binnen de afgesproken kaders – leiding aan het transitieproces voor de jeugdzorg. Uit dien hoofde is het Voorbereidend Bestuurlijk Overleg ook aanspreekpunt voor de kwartiermaker en de werkgroep Transitie[14]. Het VBO Zorg voor Jeugd Fryslân besluit welke zaken worden voorgelegd aan de individuele gemeenten dan wel het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG, de provincie en/of het zorgkantoor/de zorgverzekeraars. Het portefeuillehoudersoverleg sociaal domein van de VFG ziet er op toe dat de transitie jeugdzorg invoegt in en aansluit op de transformatie van het sociaal domein.

Klankbordgroepen
De uitvoerende organisaties worden op regionaal niveau betrokken bij de werkzaamheden van de regionale werkgroepen. Op bovenregionaal niveau wordt - . om een dubbelrol van opdrachtgever en opdrachtnemer in het besluitvormingsproces te voorkomen – naast het

[14] Het Voorbereidend Bestuurlijk Overleg Zorg voor Jeugd heeft periodiek voortgangsoverleg met de kwartiermaker en voorziet hem en de werkgroep Transitie van informatie en opdrachten.

Voorbereidend Bestuurlijk Overleg Zorg voor Jeugd Fryslân gewerkt met een tweetal klankbordgroepen[15:]

1. Een klankbordgroep waarin alle betrokken uitvoeringsorganisaties vertegenwoordigd zijn'
2. Een klankbordgroep waarin (vertegenwoordigers van) gebruikers van jeugd- en opvoedhulp vertegenwoordigd zijn.

Met deze klankbordgroepen wordt 3 keer per jaar overleg gevoerd. Over de voortgang van het transitieproces en de te nemen of (uitvoering van) genomen besluiten.

Bovenstaande laat zich vertalen in het navolgende organisatieschema:

Projectstructuur Zorg voor Jeugd Fryslân

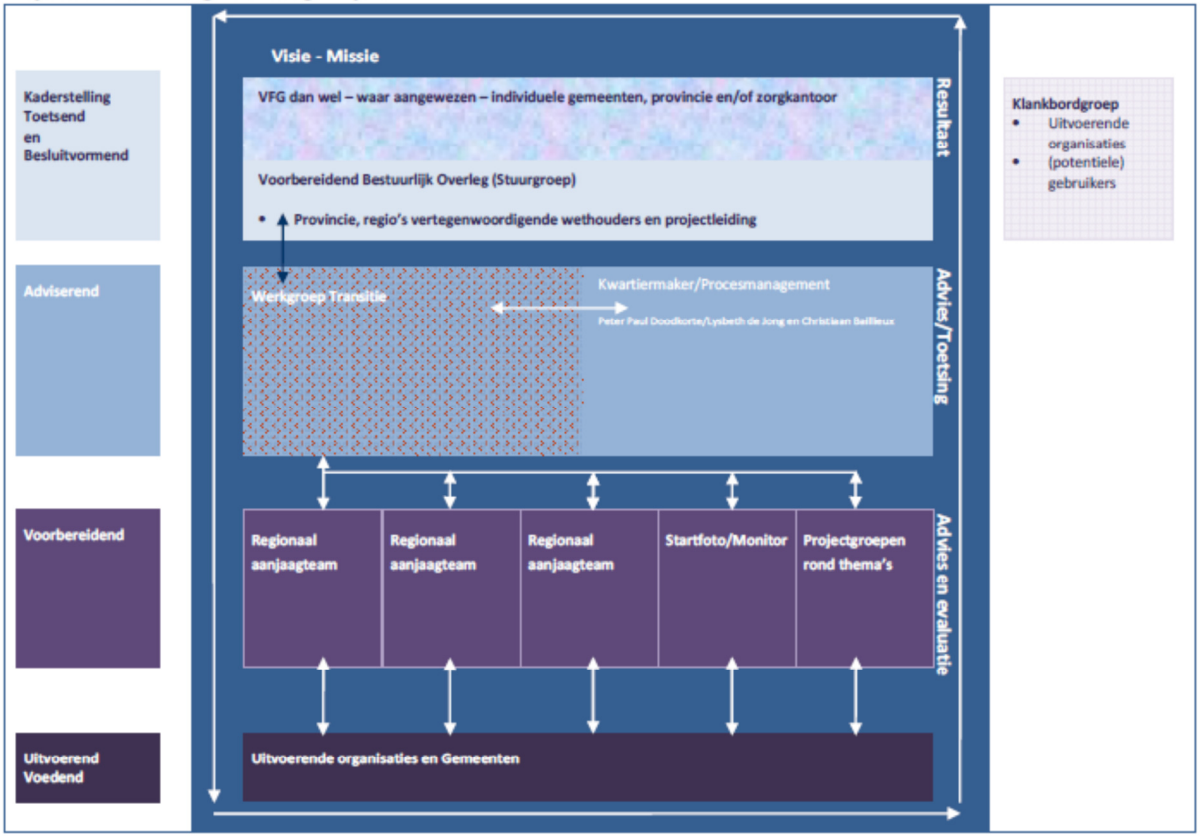

[15] Los van de klankbordgroepen is het zeer wel denkbaar dat de uitvoeringsorganisaties dan wel gebruikers van jeugd- en opvoedhulp ook deel uitmaken van tijdelijke themagroepen.

Bijlage 1
Overgangsmatrix jeugdzorg

Overgangsmatrix jeugdzorg				
Wat	**Soort zorg**	**Huidige verantwoordelijke**	**Verantwoordelijk-heid na de decentralisatie**	**Realisatie**
Opvoed - en opgroeiondersteuning	Preventief	Gemeente	Gemeente	Sedert 2006
Jeugdgezondheidszorg				
Licht ambulante zorg				
Ambulante jeugdzorg	Care en Cure	Provincie		2015
Dagbehandeling jeugdzorg				
Vrijwillige residentiële jeugdzorg				
Spoedeisende jeugdzorg				
Pleegzorg				
Gesloten jeugdzorg				
Jeugdbescherming				
Jeugdreclassering				
OGGz	Care en Cure	Gemeente		Sedert 2006
Jeugd LVG		AWBZ		2015
Jeugd GGZ		Zorgverzekeraar		
PGB (jeugd LVG of jeugd GGZ)		AWBZ		

Bijlage 2
Zorg voor Jeugd Fryslân – woordenboekje

Versie 7 december 2012

Ambulante zorg:
Onder ambulante zorg verstaan we de zorg die niet in een instelling (ziekenhuis, verpleeghuis, etc.) verleend wordt. Ambulante zorg wordt ook wel extramuraal (buiten de muren) genoemd.

Advies Meldpunt Kindermishandeling (AMK):
Het advies meldpunt kindermishandeling is een onderdeel van Bureau Jeugdzorg waar iedereen die een vermoeden heeft van kindermishandeling contact mee kan opnemen. Het AMK geeft advies en onderzoekt (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling en brengt zo nodig de juiste hulp op gang.

AWBZ:
De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten dekt zware geneeskundige risico's die niet onder de zorgverzekering vallen. Het gaat om medische kosten die door vrijwel niemand op te brengen zijn. Bijvoorbeeld bij langdurige zorg thuis of opname in een verpleeghuis of gehandicapteninstelling. Iedereen met een zorgverzekering valt automatisch onder de AWBZ.

Buitenschoolse opvang (BSO):
Buitenschoolse opvang, soms ook naschoolse opvang genoemd, is een verzamelnaam van alle professionele kinderopvang, geregeld voor schoolgaande kinderen buiten de schooltijden.

Bureau Jeugdzorg (BJZ):
Kinderen en jongeren tot 18 jaar (en in bepaalde gevallen tot 23 jaar) met ernstige opvoeding- en opgroeiproblemen en hun ouders krijgen van Bureau Jeugdzorg informatie en advies plus de route naar passende hulp. Daarmee vormt Bureau Jeugdzorg de toegang tot de geïndiceerde jeugdzorg. De jeugdbeschermingsmaatregelen ondertoezichtstelling, voogdij en Jeugdreclassering voert Bureau Jeugdzorg zelf uit. Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, de Kindertelefoon en Spoedeisende Jeugdzorg maken ook deel uit van Bureau Jeugdzorg. Nederland telt vijftien Bureaus Jeugdzorg, verspreid over de twaalf provinciën en de drie grote steden.

Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ):
Het Centrum Indicatiestelling Zorg is een door de overheid aangewezen landelijke organisatie, die verantwoordelijk is voor de indicatiestelling (vaststelling recht op zorg) voor de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten). Gemeenten kunnen bovendien ervoor kiezen om indicaties voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en sociaal-medische advisering te laten uitvoeren door het CIZ. De Wmo zorgt ervoor dat iedereen zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen.

Centrum voor jeugd en gezin (CJG):
Het Centrum voor jeugd en gezin is een plek waar ouders en jongeren terecht kunnen met hun vragen over opgroeien en opvoeden. Het CJG biedt advies, begeleiding en hulp op maat. Is zwaardere hulp nodig, dan verwijst het CJG ouders en kinderen door naar bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg.

Co-creatie:
Co-creatie is een vorm van samenwerking, waarbij alle deelnemers invloed hebben op het proces en het resultaat van dit proces, zoals een plan, advies of product.

Eigen kracht:
Mensen kunnen meer zelf bijdragen aan het oplossen van hun problemen dan ze zelf denken. Professionals die de omgeving van de hulpvrager instappen en daar met open blik vaststellen

wat er aan de hand is, krijgen zicht op wat er werkelijk speelt. Een zoektocht naar wat passend is begint.

Omgevingsgericht werkend team:
Een omgevingsgericht werkend team, is een team waarin mensen uit verschillende disciplines samenwerken, verbonden aan een bepaald gebied.

Gedragswetenschapper:
Iemand die heeft doorgeleerd over het gedrag van volwassenen en kinderen en aan de universiteit is afgestudeerd. Meestal een orthopedagoog of een psycholoog.

Gedwongen uithuisplaatsing:
Als een kind of jongere tegen zijn/haar wil of tegen de wil van de ouders naar een andere woonplek gebracht wordt. Dit kan alleen als de kinderrechter gezegd heeft dat dit nodig is. Dat staat in een 'machtiging uithuisplaatsing'.

Geïndiceerde jeugdzorg:
Geïndiceerde jeugdzorg is een verzamelnaam voor vormen van gespecialiseerde jeugdzorg, die slechts na indicatiestelling toegankelijk zijn: hulp aan huis, dagbehandeling, pleegzorg, dag- en nachthulp voor kinderen en jongeren, jeugdbescherming en reclassering, jeugd lvb, jeugd ggz en jeugdzorg plus (gesloten jeugdzorg). Geïndiceerde jeugdhulp wordt ook wel specialistische jeugdzorg genoemd.

Generalist:
De generalist is een professional die als eigen kracht-specialist en met kennis van het jeugddomein beschikbaar is voor ouders en jongeren. De generalist werkt in een bepaald gebied en is makkelijk toegankelijk. Tevens is de generalist toegerust met het mandaat om intensievere zorgvormen te arrangeren en die optreedt als zorgcoördinator als het complexer wordt.

Gezinsvoogd (gv):
De gezinsvoogd houdt toezicht op het kind, hij/zij doet dit omdat de kinderrechter dit nodig vindt. De ouder en het kind moeten de aanwijzingen van de gezinsvoogd opvolgen.

GGD:
De Gemeentelijke gezondheidsdienst, Gemeentelijke geneeskundige dienst of Geneeskundige gezondheidsdienst is de dienst waarover elke gemeente (in samenwerking) in Nederland dient te beschikken om een aantal taken op het gebied van de volksgezondheid uit te voeren; waaronder de jeugdgezondheidszorg.

Inclusie:
Inclusie betekent de insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten.

Indicatiebesluit:
In een indicatiebesluit van Bureau Jeugdzorg is een soort verwijsbrief waarin de vastgestelde zorg is opgenomen. Met dat besluit krijgt iemand recht op hulp bij een instantie voor jeugdzorg.

Intramurale zorg:
Intramurale zorg wordt ook wel klinisch genoemd. Het is zorg die binnen de muren van een instelling verleend wordt (ziekenhuis, verpleeghuis, verzorgingshuis etc.).

Jeugd GGZ:
De jeugd-ggz bestaat uit: de jeugdafdelingen van de GGZ, poliklinieken en jeugdafdelingen van algemene psychiatrische ziekenhuizen, poliklinieken en jeugdafdelingen psychiatrie van

academische ziekenhuizen, speciale instellingen voor kinder- en jeugdpsychiatrie. Doorverwijzing naar de jeugd-ggz kan via de huisarts of Bureau Jeugdzorg.

Jeugd LVG:
Zorg voor kinderen en jongeren met een lichte verstandelijke beperking.

Jeugdbescherming:
Jeugdbescherming is een gedwongen maatregel die de rechter kan opleggen als vrijwillige hulp niet werkt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld'. Gezinsvoogden begeleiden een gezin bij de opvoeding, tot de ouders dit weer zelfstandig kunnen overnemen. Soms woont een kind daarbij – tijdelijk – niet meer thuis.

Jeugdgezondheidszorg:
Dat onderdeel van de openbare gezondheidszorg dat zich richt op de preventieve (is bedoeld om erger te voorkomen) begeleiding van de groei en ontwikkeling van kinderen tot 19 jaar. Voorbeelden zijn de schoolarts en het consultatiebureau.

Jeugdreclassering:
De jeugdreclassering helpt jongeren om zich aan de wet te houden het gaat om jongeren die iets gedaan hebben dat niet mag. Er is een persoon de jeugdreclasseringswerker, die met de jongeren praat. Deze gesprekken zijn verplicht.

Jeugdreclasseringswerker:
De persoon die met de jongere praat en hem/haar begeleidt. Die de jongere helpt om zaken op orde te krijgen, zodat hij/zij niet meer met politie of justitie te maken krijgt. De jongere moet zich aan de afspraken met de jeugdreclasseringswerker houden.

Jeugdzorg Plus:
Bij jeugdzorgplus wordt een jongere met ernstige gedragsproblemen gedwongen opgenomen. Bureau Jeugdzorg geeft eerst een indicatie af. Daarin staat welke vorm van zorg de jongere nodig heeft. Als dat jeugdzorgplus is, moet een gedragswetenschapper een instemmingverklaring afgeven. Daarna beslist de kinderrechter of de jongere een 'machtiging gesloten jeugdzorg' krijgt voor gedwongen opname in een instelling voor jeugdzorgplus. Jeugdzorg plus wordt ook gesloten jeugdzorg genoemd.

Jeugdzorg:
Jeugdzorg is ondersteuning van en hulp aan jeugdigen en hun ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen van geestelijke, sociale of pedagogische aard die de ontwikkeling naar volwassenheid belemmeren. Het gaat daarbij om zowel vrijwillige hulpverlening als gedwongen interventies om hulp in het belang van de jeugdige mogelijk te maken.

Justitiële Jeugdinrichting (JJI):
Jeugdgevangenis. De deur van de gevangenis is gesloten. Je kan er niet uit zonder toestemming van de rechter.

Multi- disciplinaire teams (MDT's):
Multi- disciplinaire zijn teams waarin mensen met verschillende disciplines samenwerken.

Natuurlijke leefroutes:
Natuurlijke leefroutes zijn de vanzelfsprekende routes van ouders en kinderen (van en naar het consultatiebureau, de kinderopvang, school, supermarkt, (sport)club of het werk). Soms wordt ook de term ‘natuurlijke vraagroutes’ gebruikt. Dit duidt op plekken waar vragen over opvoeden of zorg vanzelfsprekend gesteld kunnen worden.

Omgevingsgericht werken:
Omgevingsgericht werken is een manier van denken en handelen waarmee het geformuleerde beleid wordt toegesneden op de specifieke situatie en context van bijvoorbeeld een wijk, buurt of bepaald gebied. Het is gericht op het bevorderen van samenhang en op het leven in een bepaalde omgeving. Afhankelijk van de schaal waarop gewerkt wordt, worden termen als buurtgericht, wijkgericht en omgevingsbericht – werken gebruikt.

Ondertoezichtstelling (OTS):
Een ots wordt in een zitting bij de rechtbank uitgesproken door de kinderrechter. De kinderrechter heeft naar iedereen geluisterd en vindt dat er problemen thuis zijn die opgelost moeten worden- daarom spreekt hij een ondertoezichtstelling uit. Er komt dan een gezinsvoogd die goed moet opletten of alles goed gaat met het kind en die hulp inzet voor het kind en zijn ouders als dat nodig is. Een ots is meestal geldig voor één jaar. Maar hij kan ook verlengd worden. Dat gaat via de kinderrechter.

Participatiewet:
De participatie wet vervangt het wetsvoorstel Werken naar Vermogen en moet op 1 januari 2014 ingaan. Er komt één participatiewet die de Wet werk en bijstand, Wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wajong samenvoegt.

Passend onderwijs:
Passend onderwijs gaat om de aanpassing van de zorg voor leerlingen in en om de school opdat elk kind inderdaad passend onderwijs krijgt. Kern van passend onderwijs is dat voor elke zorgleerling de kansen op de beste ontwikkeling centraal staan.

Pedagogische civil society:
In een goed functionerende pedagogische civil society, bestaat er bij burgers de bereidheid om in de eigen sociale netwerken en in het publieke domein de verantwoordelijkheid rond het opgroeien en opvoeden van kinderen te delen.

Persoonsvolgende bekostiging (PVB):
De essentie van Persoonsvolgende bekostiging, is dat het geld de zorgvrager volgt naar de instelling van zijn keuze en de invulling van zijn zorgbehoeften. PVB kan een instrument en hefboom zijn voor vraag gestuurde zorgvernieuwing.

Persoonsgebonden Budget (PGB):
Met deze financiële regeling (AWBZ) schakelt een zorgvrager zelf de zorg en hulp in die nodig is. De zorgvrager ontvangt hiervoor een vooraf vastgesteld bedrag op basis van de behoefte aan zorg. Vervolgens kan de zorgvrager zelf bepalen door wie hij/ zij verzorgd wil worden. Voor een PGB voor kinderen en jongeren is een indicatie nodig van bureau Jeugdzorg.

Primaire opvoedmilieus:
Primaire of voedmilieus zijn de school, kinderopvang, sportclub etc.

Raad voor de kinderbescherming:
Deze door het ministerie van Justitie ingestelde bureaus houden zich bezig met de bescherming van minderjarigen in gezag- en opvoedingssituaties. De Raden brengen advies uit aan kinderrechter en officier van justitie over ouderlijk gezag, voogdij, omgangsregeling en adoptie. Bovendien stellen zij een onderzoek in bij (een vermoeden van) kindermishandeling of verwaarlozing.

Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC):
Alle gemeenten in Nederland participeren in één van de 39 RMC-regio's (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt); per RMC-regio is er één contactgemeente die de melding en registratie van

voortijdig schoolverlaters coördineert. Het doel is voortijdig schoolverlaten van jongeren op te sporen en tegen te gaan.

School Maatschappelijk werk:
Het schoolmaatschappelijk werk heeft een belangrijke brugfunctie tussen leerling, ouders, school en hulpverleningsinstellingen. Naast hulpverlening heeft de schoolmaatschappelijk werker de volgende taken: signaleren, informatie en advies geven plus doorverwijzen.

Steunpunt huiselijk geweld (SHG):
Het steunpunt huiselijk geweld is er voor iedereen die op wat voor manier dan ook met huiselijk geweld te maken heeft. Het is bedoeld voor zowel slachtoffers als plegers van geweld, getuigen, betrokkenen en professionals.

Transformatie:
De transformatieopgave is gericht op de zorginhoudelijke vernieuwing, innovatie en cultuuromslag die nodig is om de te komen tot een nieuw stelsel.

Transitie:
De transitie heeft betrekking op de ontwikkeling en implementatie van de veranderende bestuurlijke en organisatorische rolverdelingen door de stelselwijziging.

Veiligheidshuis:
Een Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband dat zich richt op het terugdringen van overlast en criminaliteit. De ketenpartners kunnen zijn: oa: Gemeenten, Politie, Openbaar Ministerie, Raad voor de Kinderbescherming, Reclasseringsorganisaties en Welzijnsorganisaties. In een Veiligheidshuis werken instanties op één locatie samen aan opsporing, vervolging, berechting en hulpverlening. Het doel van de samenwerking is het terugdringen van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit.

Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK):
Het Verdrag inzake de rechten van het kind is gebaseerd op de Universele verklaring van de rechten van de mens. Het werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989 en werd van kracht op 2 september 1990, na ratificatie door 20 lidstaten, waaronder Nederland.

Verwijsindex risicojongeren (VIR):
De Verwijsindex Risicojongeren is een landelijk computersysteem dat signalen van hulpverleners over jongeren tot 23 jaar bij elkaar brengt. Zo weten de instellingen van elkaar dat de jongere cliënt bij hen is en kunnen ze afspraken maken over de hulpverlening. Deelname aan de VIR is wettelijk verplicht.

Werkplein:
Op het Werkplein werken de Sociale Dienst van een gemeente en UWV samen. Er kunnen ook andere organisaties aanwezig zijn op het gebied van werk opleiding en re-integratie.

Wet Maatschappelijke ondersteuning:
De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) regelt dat mensen met een beperking de voorzieningen, hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Het kan gaan om ouderen, gehandicapten of mensen met psychische problemen. De Wmo zorgt ervoor dat iedereen kan meedoen aan de maatschappij en zo veel mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Gemeenten voeren de Wmo uit en iedere gemeente legt andere accenten.

Wet werken naar vermogen:
De Wet werken naar vermogen (Wwnv) is in voorbereiding en moet vanaf 1 januari 2013 de Wwb, Wij, Wsw en een deel van de Wajong vervangen. Het kabinet wil met de Wwnv zorgen

dat mensen naar vermogen gaan werken en participeren. De Wwnv wordt vervangen door de Participatiewet.

Zorg advies teams (ZAT 's):
Zorg advies teams zijn multidisciplinaire teams die aansluiten bij de leerlingenzorg van het onderwijs. Signalen van leerkrachten die wijzen op de behoefte aan extra zorg of hulpverlening, beoordelen de professionals in de ZAT snel en vakkundig. Zij schakelen zo snel mogelijk de juiste hulp en ondersteuning in voor het kind of de jongere, zijn ouders en docenten.

Zorg in Natura:
Zorg in natura is de hulp die zorginstellingen leveren, bijvoorbeeld thuiszorgorganisaties. De organisatie die de zorg levert, bepaalt welke zorg er wordt gegeven. De zorgaanbieder levert de zorg en regelt de administratie daaromheen.

Zorgkantoor:
Een zorgkantoor is een organisatie die de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) uitvoert. De AWBZ dekt zware geneeskundige risico's die niet onder de zorgverzekering vallen, zoals langdurige zorg thuis of opname in een verpleeghuis of instelling voor gehandicaptenzorg.

Werkproces als kapstok: van visie naar nieuwe uitvoeringspraktijk

Toegang

Keuze:
Op welke schaal organiseren wij de toegang: lokaal of regionaal? Op stedelijk niveau of wijkgericht?

Keuze:
Maken wij bij de organisatie van de toegang onderscheid tussen doelgroepen?

Keuze:
Waar beleggen wij de toegang? Doet we dat onder directe gemeentelijke verantwoordelijkheid of gemandateerd naar aanbieders?

Keuze:
Sturen wij op resultaten (outcome) of op producten (output)?

Keuze:
Hoe breed of smal organiseren wij de toegang?

Arrangement

Keuze:
Op welke schaal organiseren wij de arrangementen: lokaal of regionaal?

Keuze:
Sturen wij op resultaten (outcome) of op producten (output)?

Contracteren

Keuze:
Op welke schaal contracteren wij: lokaal of regionaal?

Keuze:
Sturen wij op resultaten (outcome) of op producten (output)?

Keuze:
Welke keuze maken wij in het geval van resultaatsturing: maatschappelijk aanbesteden, bestuurlijk aanbesteden, pgb/pvb.

Keuze:
Welke vorm kiezen wij voor het contracteren: subsidie of aanbesteden?

Verantwoorden

Keuze:
Op welke schaal organiseren wij de verantwoording?

Keuze:
Welke vorm kiezen wij voor de verantwoording: verticale of horizontale verantwoording?

Keuze:
Welke vorm van horizontale of verticale verantwoording kiezen wij?

Keuze:
Hoe meten wij de resultaten en maatschappelijke effecten?

Keuze:
Welke disciplines betrekken wij bij het organiseren van het arrangement? Wordt dat smal ingestoken (sectoraal) of breed (intersectoraal)?

1. Samenwerking bij sturing, financiering en inkoop

De transformatie van het sociaal domein en de daarvan deel uitmakende transities vragen om een daarop afgestemd sturings,- en financieringsmodel voor de gemeenten. Hiermee moeten de gemeenten grip kunnen houden op de uitgaven en op de resultaten. De transitie en transformatie bieden een enorme kans om 'weeffouten' uit de huidige financieringsstromen te halen en daarmee de financieringsstromen dienstbaar te maken aan de met de diensten beoogde resultaten. Ontschotting van die nu veelal nog gescheiden geldstromen biedt zo meer mogelijkheden voor effectieve ondersteuning, bijvoorbeeld door het eenvoudiger kunnen combineren van verschillende vormen van ondersteuning.

Gemeenten kunnen voor de bekostiging daarvan, naast inkoop of subsidiëring van zorg en ondersteuning in natura, kiezen voor een Persoonsgebonden of Persoonsvolgend Budget. Ook kunnen gemeenten besluiten taken of delen van taken zelf uit te voeren en dus niet in te kopen.

Tegelijkertijd erkennen gemeenten dat, gezien de benodigde uitvoeringskracht (deskundigheid, schaal, de frequentie van het beroep, dan wel de aard van het benodigde specialisme of de beperkte omvang van sommige doelgroepen) voor de inkoop van dure dan wel minder vaak voorkomende vormen van ondersteuning van huishoudens en gezinnen gezocht zal moeten worden naar en samengewerkt op de meest geëigende schaal. In het bijzonder geldt nut en noodzaak van samenwerking op dit terrein voor diensten en zorg met een nadrukkelijk bovenregionaal – en soms zelf landelijk – bereik.

Voor de inkoop van deze bovenlokale/bovenregionale dan wel landelijke vormen van dienstverlening en zorg maken gemeenten afspraken over:

- de wijze waarop de financiering van het zorg- en ondersteuningsaanbod wordt georganiseerd;
- hoe de financiële consequenties (bijvoorbeeld in termen van beroep en risico's) worden verevend dan wel verdeeld;

Hiertoe zullen de voor- en nadelen van de verschillende modellen van bekostiging – van subsidiëren tot inkoop en aanbesteding, van productie- en resultaatgestuurde (traject)financiering – in combinatie met het gewenste uitvoeringsniveau – nader worden bezien. Dit onderzoek moet leiden tot een advies voor een functioneel ontwerp voor individuele dan wel samenwerkende gemeenten ten aanzien van de sturing en financiering van de ondersteuning en zorg binnen het brede sociaal domein of – waar dit aantoonbaar meerwaarde heeft in termen van effectiviteit en efficiency – daarbinnen te onderscheiden deelterreinen.

De gemeenten vragen de werkgroep transformatie om een onderzoek c.q de scenarioanalyse uit te (laten) voeren dat toeziet op het krijgen van een antwoord op vragen als:

- welk inkoopmodel is het meest geschikt voor de transformatie van het sociaal domein;
- welke risico's lopen de gemeenten?
- welke sturingsindicatoren zijn beschikbaar en relevant?

De resultaten geven:

- Een beschrijving van de inkoopmarkt die voor het brede sociaal domein en de daarbinnen te onderscheiden deelterreinen gaat ontstaan inclusief een beoordeling hoe deze passend is of kan worden bij de gewenste vormgeving van de transformatie van het sociaal domein en de onderliggende transities.
- Inzicht in de methode(n) en/of afspraken die mogelijk en benodigd zijn om tot een passend arrangement voor de inkoop van zorg door de (samenwerkende) gemeente(n) te komen.

- Een inventarisatie en scenarioanalyse – en beoordeling daarvan – van gewenste maatregelen gericht op de gewenste vormgeving van de transformatie van het sociaal domein en de onderliggende transities en de mogelijke effecten van die maatregelen.
- Richtinggevende uitspraken over de schaal waarop gemeenten de generalistische en specialistische zorg willen aansturen, financieren en inkopen (lokaal/boven lokaal/ regionaal/ provinciaal), de daarbij te hanteren (rand-)voorwaarden ten aanzien van inkoop/subsidiëring/aanbesteding, verevening en afrekening en de organisatie daarvan.

De definitieve keuzes over de gewenste samenwerkingsintensiteit, -vorm en het te hanteren financierings- en verdeelmodel worden gemaakt op basis van een verkenning van de mogelijkheden (scenario-analyse) en de wetgevende en financiële kaders. Bij het maken van de scenarioanalyse wordt nadrukkelijk de samenhang en afstemming met de andere transitieopgaven betracht en bewaakt. Bij de scenarioanalyse worden ook andere relevante samenwerkingsverbanden en vormen betrokken.[16]

De buitengrenzen van de verschillende samenwerkingsverbanden zijn bij voorkeur hetzelfde. De samenwerking wordt geborgd in eenvoudige bestuurlijke dan wel organisatorische sturingsstructuren, waarbij het aansluiten op de leef- en vraagroutes van ouders en jeugdigen i.p.v. domeinen vertrekpunt is.

Voor wat betreft de transitie van de jeugdzorg zijn de afspraken over samenwerking uiterlijk een jaar voor de inwerkingtreding van de nieuwe jeugdwet gereed en op het moment dat de wet in werking treedt operationeel.

2. Bovenregionale vormgeving AMK en SHG

Voor zowel de aanpak van kindermishandeling als de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties is dezelfde meldcode van kracht. In zowel het wetsvoorstel verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling als de concept jeugdwet is de verplichting opgenomen dat het AMK en de ASHG gaan samenwerken. Daarom, en gezien de benodigde deskundigheid en de samenhang met de taken en functies in het gedwongen kader, worden de taken en functies van het huidige Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), op provinciaal niveau georganiseerd. Daarbij wordt aansluiting georganiseerd bij de taken en functies in het kader van geweld in afhankelijkheidsrelaties (Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG) en het Veiligheidshuis) die ook op bovenlokaal niveau zijn georganiseerd.

Functionele ontwerpeisen gezamenlijke frontoffice MHG&K

- De taken advies, consultatie, melding worden in één gezamenlijke frontoffice ondergebracht.
- De toegangsfuncties en onafhankelijke beoordeling voldoen aan de door het ministerie vastgestelde functies voor het ASHG en wettelijke vereisten voor het AMK.
- Er is sprake van 1 laagdrempelige(re) toegang (mail, één centraal telefoonnummer, fysieke werkplek, website) welke snel 7 x 24 uur beschikbaar en bereikbaar is voor de toegangsfuncties.
- Alle meldingen en vragen van zowel professionals, omstanders als betrokkenen en slachtoffers zelf die in relatie staan tot geweld in afhankelijkheidsrelaties en kindermishandeling, verwaarlozing en pedagogische onmacht, worden zonder uitzondering opgepakt.

3. Bovenregionale vormgeving jeugdbescherming en jeugdreclassering

Er wordt – conform de concept Jeugdwet een bovenregionale organisatie van de jeugdbescherming en jeugdreclassering uitgewerkt.

---

[16] Denk aan de GGD-regio, de veiligheidsregio, de regio's in het kader van Passend Onderwijs en de regio's in het kader van de Participatiewet.

De concept Jeugdwet zegt hierover:
Een kinderbeschermingsmaatregel, jeugdreclassering of een machtiging gesloten jeugdhulp wordt uitsluitend uitgevoerd door een gecertificeerde instelling. (CW, p. 8). Die instelling voert niet tegelijk jeugdhulp uit.

De gecertificeerde instelling bepaalt of en zo ja, welke jeugdhulp is aangewezen in het kader van de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering. Zij overlegt hiertoe met het college van de gemeente. (CW, p. 8).

Deze taken blijven daarmee voorbehouden aan een aparte semioverheid, vergelijkbaar met de GGD.

De gecertificeerde instelling is een rechtspersoon die de maatregel of gesloten jeugdhulp uitvoert met uitsluiting van het verlenen van jeugdhulp (CW, p. 2). Dit betekent dat de instelling die belast is met de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering niet tevens de aangewezen jeugdhulp kan aanbieden. Het is ongewenst dat de gecertificeerde instelling in die situatie haar eigen zorg zou kunnen inschakelen. (Concept Memorie van Toelichting, p. 58)

Bij de uitwerking hiervan– in het verlengde van de opschaling naar noord Nederlandse schaal van Raad voor de Kinderbescherming, Openbaar Ministerie en Halt - nadrukkelijk de voor- en nadelen in beeld gebracht van:

- Een opschaling van de uitvoeringsorganisatie naar noord- Nederlandse schaal (samenvoeging jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringstaken van Bureaus Jeugdzorg Drenthe, Friesland en Groningen);
- Een opschaling naar Nederlandse schaal (samenvoeging jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringstaken van alle Bureaus Jeugdzorg in één landelijke organisatie.

Dat wil zeggen: jeugdbescherming/ jeugdreclassering nabij in combinatie met uniforme kaderstelling met ondersteunende diensten op het gebied van ICT, beleidsinformatie, secretariaat, gedragswetenschappers, etc. Daarbij ware als nadrukkelijke randvoorwaarde mee te geven dat het bovenlokaal organiseren niet ten koste mag gaan van het lokale maatwerk, het ontdubbelen van allerlei vormen van casusoverleg (basisprincipe van 1 aanspreekpunt) en uitvoeringsverantwoordelijkheid op de werkvloer.

Functionele ontwerpeisen toekomstige organisatie jeugdbescherming en jeugdreclassering

- De taken worden zodanig georganiseerd dat de uitvoering verbonden kan worden aan het omgevingsgericht werken op lokaal niveau;
- De functies voldoen aan de door de wetgever vastgestelde functies en wettelijke vereisten en zijn snel, 7 x 24 uur beschikbaar en bereikbaar.

Voor zowel het gezamenlijke frontoffice MHG&K als de organisatie van de jeugdbescherming en jeugdreclassering gelden de navolgende ontwerpeisen

- De medewerkers zijn deskundig en beschikken over de nodige expertise om de toegangsfuncties vorm te geven en aan de uitvoering van de wettelijke taken te voldoen.
- Het gezamenlijke en efficiënte werkproces voorziet in ontdubbeling van registratie (koppeling of één systeem) en sluit aan bij reeds bestaande procesafspraken in de backoffice (protocollen politie, justitie en andere ketenpartners en doorgeleiding naar AMK onderzoek).
- Het resultaat van de melding en advies worden geborgd volgens het principe dat niet : eerder wordt losgelaten dan wanneer er – indien nodig – vervolghulp is georganiseerd.
- De verbinding met het CJG, Veiligheidshuis, Raad van de kinderbescherming, Beter Beschermd, en de ontwikkelingen binnen de transitie jeugdzorg zijn transformatieproof en sluiten aan op de landelijke kaders voor de frontoffice.
- Er wordt te allen tijde voldaan aan (minimaal) de huidige prestatienormeringen en de van de missie n visie afgeleide doelstellingen

- Veiligheid kind/gezin staat voorop;
- 1 gezin, 1 toegang, 1 aanspreekpunt, 1 plan;
- Gezin (en kind) en het beoogde/afgesproken resultaat staan centraal. Dus niet de instellingen/organisatorische belangen en belemmeringen;
- Zorg op tijd en op maat voor het gezin;
- Lage bureaucratie; alleen regels waar nodig;
- Innovatieve en efficiënte werkwijze (ontwikkelingsgericht)

4. Samenwerking op arbeidsmarkeffecten en uitvoering

Voortbordurend op het commitment van alle betrokken partners – van gemeentelijke bestuurders tot uitvoerende professionals en de afnemers – op de visie en de (inmiddels globaal uitgewerkte) keuze voor het omgevingsgericht werken – met daarbij de teams van generalisten als het hart daarvan, gaan zij samen een proces in om de toekomstige organisatiestructuur vorm en inhoud te geven. Zo wordt het aantal betrokken organisaties in het kader van het omgevingsgericht werken bij voorkeur teruggebracht. Wordt de huidige indicatiestelling (grotendeels) vervangen door een stelsel van verwijzing en zullen de functies zorgcoördinatie, ambulante hulp, diagnostiek en aansluitingstaken worden gedecentraliseerd naar gemeenten.

Voor alle betrokken instellingen betekent dit dat de bestaande subsidie-/inkooprelatie met ingang van 1 januari 2015 kan wijzigen. Het van de ene op de andere dag beëindigen van subsidies is echter vaak niet mogelijk. Om (meerjarige) subsidies te beëindigen of te verlagen moet met het bepaalde in artikel 4:51 Algemene wet bestuursrecht rekening worden gehouden. Hieruit vloeit voort dat tijdig een aankondigingsbesluit over beëindiging dan wel wijziging van de subsidie-/inkooprelatie verzonden moet worden.

Dit alles brengt personele en financiële consequenties voor de bestaande uitvoerders/ aanbieders met zich. De gemeenschappelijke intentie is om daarbij zorgvuldigheid te betrachten voor personeel in bestaande organisaties en om de frictiekosten te beperken[17].

Met als uiterste invoeringsdatum 1 januari 2015 en met in acht neming van de visie – werkt een themagroep, bestaande uit vertegenwoordigende gemeentelijke beleidsadviseurs, bestuurders en professionals van uitvoeringsorganisaties en de kwartiermaker een beperkt aantal scenario's uit voor de toekomstige organisatorische inrichting van het aanbod aan zorg voor jeugd op lokaal, bovenlokaal en (boven)regionaal niveau. De verschillende scenario's maken de juridische, personele en financiële consequenties daarvan inzichtelijk. Vragen die daarbij een antwoord krijgen zijn:

1. Welke functies moeten lokaal, bovenlokaal en (boven)regionaal geborgd zijn?
2. Waar ligt de uitvoeringstaak en wat is de daarbij best passende organisatievorm?
3. Wat betekent die organisatievorm voor de bestaande lokale, bovenlokale en (boven)regionale voorzieningen en – in het verlengde daarvan – de betrokken werkgevers en werknemers?

Randvoorwaarden voor alle op te leveren scenario's zijn:

- Ze worden/zijn beoordeeld en beschreven op basis van:
  - Passendheid / effectiviteit;
  - Efficiëntie / beheersbaarheid;
  - Uitvoerbaarheid;
  - (Politieke) haalbaarheid / wenselijkheid.

---

[17]Bron: Verantwoord over de drempel: eindrapport van de Werkgroep Overgangsmaatregelen ter bestrijding van de risico's van de transitie van de jeugdzorg

- Lokale uitvoering als primaat met (boven)regionale organisatorische samenwerking waar mogelijk. Daarbij is het omgevingsgericht werken– met ruimte en mandaat voor de professional – uitgangspunt;
- De omgevingsgericht werkende teams beschikken over een digitaal platform, (aanschuivende) specialisten, een flexibel aanbod en gespecialiseerde voorzieningen op (boven)regionaal niveau.
- De continuïteit van de uitvoering is gegarandeerd;
- Flexibiliteit van werknemers;
- Behoud en borging van expertises;
- Beperking van frictiekosten – voorkomen van sociale plankosten;
- Voorkomen van gedwongen ontslag – gebruik van natuurlijke uitstroom van medewerkers;
- Voldoen aan de kwaliteitseisen van de toekomstige Jeugdwet;
- Herpositionering op basis van generalistisch versus specialistisch werken;
- De gebruiker en de kwaliteit staan centraal.

5. Samenwerking bij kwaliteit

Een belangrijke reden van de transitie van de jeugdzorg is het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdzorg. Wanneer gemeenten zelf regie krijgen over de jeugdhulp, zijn zij in staat om richting te geven aan de kwaliteit van de zorg die er in hun gemeente wordt geboden en deze ook te waarborgen. De gemeenten zijn hierbij mede afhankelijk van kwaliteitseisen en cliëntenrechten zoals het Rijk deze zal vaststellen. Het gemeentelijk beleid mag niet tegen deze wettelijke eisen indruisen.

De concept-Jeugdwet beschrijft dat ervoor is gekozen om extra wettelijke kwaliteitseisen te stellen aan gecertificeerde instellingen die kinderbeschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en gesloten jeugdhulp in het kader van ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen uitvoeren en aan jeugdhulpaanbieders die verblijf en intensieve ambulante jeugdhulp in het gedwongen kader aanbieden. Voor verplichte jeugd-GGZ en jeugd-LVB blijven de kwaliteitseisen van de Wet bopz (en zodra ze in werking treden, de Wvggz en de Wzd) gelden.

Gemeenten kunnen volgens de conceptwet naast de wettelijke kwaliteitseisen zelf ook nog eisen stellen. Daarbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld de verplichting tot het altijd inschakelen en informeren van een gezinscoach.

De wijze waarop het gemeentelijk toezicht wordt vormgegeven is aan de individuele gemeente. Gemeenten kunnen hiervoor bovenlokale samenwerking zoeken of indien gewenst rijkstoezicht inschakelen.

Het expliciet opnemen van regels in een verordening is een voorwaarde om daarop toezicht te kunnen uitoefenen en handhavend te kunnen optreden. Het is daarom van belang een integraal systeem van kwaliteitsindicatoren waaronder klanttevredenheidsmeting te ontwerpen voor het sociaal domein in het algemeen en de zorg voor jeugd en gezin in het bijzonder. **G**emeenten beoordelen het functioneren van de ondersteuningsstructuur – in termen van resultaat, kwaliteit en kosteneffectiviteit – op basis van een set van indicatoren, gebaseerd op bestaande en toekomstige wetgeving en de criteria die hieromtrent worden aangedragen door vertegenwoordigers van gebruikers van de ondersteuning.

In afstemming met de werkgroep Resultaten CJG (prestatie indicatoren) worden de verschillende opties voor de organisatie van het toezicht en het daarbij te hanteren (boven-)lokale kwaliteitskader ten behoeve van *bestuurlijke* besluitvorming nader worden uitgewerkt.

6. Monitoring

Het is van belang dat zorg voor jeugd wordt ingekocht op basis van inzicht in de zorgvraag en de (te verwachten) wenselijke ontwikkelingen in de zorg voor jeugd en gezin. Hiervoor moet er

inzicht zijn in de zorgbehoefte en moet er voor ouders en kinderen keuzevrijheid bestaan in zorgvormen (en organisaties). Hierbij geldt dat kwaliteit van zorg en doeltreffendheid belangrijke voorwaarden zijn.

Een monitor maakt daarom deel uit van de omgevingsgerichte aanpak. Met deze monitor kan de vraag- en resultaatontwikkeling, alsook de voortgang van transitie en transformatie periodiek word en gevolgd.

De monitor levert periodiek een geactualiseerd inzicht in de staat van de jeugd en de zorgconsumptie in een bepaalde wijk/gemeente/regio in combinatie met een vergelijking met andere geografische gebieden in Fryslân.

Op deze wijze zijn voor zowel de (samenwerkende) gemeenten als organisaties, professionals en burgers de kwaliteitsontwikkeling, het bereik en de voortgang inzichtelijk te volgen en ontstaat inzicht in mogelijke knelpunten in de beleidsvoering of uitvoering.

Wat is hiervoor nodig

1. Richtinggevende afspraken over hoe en wat er wordt er gemonitord (bijvoorbeeld: welke prestatie indicatoren), de wijze van dataverzameling, en hoe prestaties worden vergeleken.
2. Afspraken over de frequentie en de wijze van rapporteren.
3. De borging en bekostiging van de monitoring.
4. Aansluiting bij lokale en andere integrale monitors, brancherapporten en longitudinale gegevensverzameling.

Het Resultaat

- Inzicht in de aard, omvang en te verwachten kosten van de vraag naar gespecialiseerde zorg vanuit de CJG's/ omgevingsgericht werkende teams (in volume en kosten);
- Inzicht in aantallen gebruikers van zorg voor jeugd en de daarmee gemoeide kosten;

Bijlage 5
Zorg voor jeugd Fryslân – Spoorboekje

Kwartaal	Onderwerp	Product	Gemeenten	Provincie
4de kwartaal 2012/ 1ste kwartaal 2013	• Visie en plan van Aanpak	• Startnotitie Omgevingsgericht werken • Risicoanalyse (1ste kwartaal 2013)	• Visie en plan van aanpak (januari/februari 2013)	• Visie en plan van aanpak (januari/februari 2013)
4de kwartaal 2012	• Friese monitor jeugd (december 2012)	• Nota toeleiding (mei 2013) • Friese monitor jeugd (november 2012)	• Nota toeleiding (juni 2013) • Friese monitor jeugd (november 2012)	• Uitvoeringsprogramma 2013 (oktober 2013) • Friese monitor jeugd (december 2012)
1ste kwartaal 2013		• Mobiliteitspool/arbeidsmarkt-effectrapportage (februari 2013)	• Mobiliteitspool/arbeidsmarkt-effectrapportage (maart 2013)	
2de kwartaal 2013	• Friese monitor jeugd (juli 2013)	• Nota cliënt en kwaliteit / Clientvertrouwens-persoon • Nota inkoop en sturing • Friese monitor jeugd (juni 2013)	• Friese monitor jeugd (juni 2013)	• Friese monitor jeugd (juli 2013)
3de kwartaal 2013		• Regionale samenwerkingsafspraken		• Uitvoeringsprogramma 2014 (oktober 2014)
4de kwartaal 2013	• Friese monitor jeugd (december 2013)	• Friese monitor jeugd (november 2013) • Concept uitwerkingsplan zorg voor jeugd (december 2013)	• Friese monitor jeugd (november 2013)	• Friese monitor jeugd (december 2013)
1ste kwartaal 2014	• Uitwerkingsplan zorg voor jeugd (december 2013)	• Inkoopbestek		
2de kwartaal 2014	• Verordening zorg voor jeugd • Friese monitor jeugd (juli 2014)	• Friese monitor jeugd (juni 2014) • Concept Verordening zorg voor jeugd (april 2014)	• Friese monitor jeugd (juni 2014)	• Friese monitor jeugd (juli 2014)
3de kwartaal 2014		• Overgangsregelingen	• Overgangsregelingen	
4de kwartaal 2014	• Meerjarig uitvoeringsprogramma 2015 – 2019 en Uitvoeringsprogramma 2015 • Friese monitor jeugd (oktober 2014)			